

ILLVSTRISS. D. SIRLETI S. R. E.

CARDINALIS, ANNOTATIONES

VARIARVM LECTIONVM IN PSALMOS, AD SACRI BIBLIORVM APPARATVS INSTRUCTIONEM.

N LIBRIS vulgatis inscriptio Psalmi secundi est *Ψαλμὸς τῷ Δαβίδ*, sed in exemplari Vaticanæ bibliothecæ nulla est inscriptio, neque apud Hilarium Pittauiensem Episcopum, neque apud Ioannem Chrysostomum inuenimus inscriptum esse hunc Psalmum, quemadmodum neque Eusebius Cæsariensis habuit inscriptionem. Theodorus Cyri annotat Psalmum hunc *ἀνεπιγράφοι* esse apud Hebræos. Conuenit cum his omnibus & beatus Augustinus. Melius igitur in Vaticano exemplari legitur sine inscriptione, quàm in Complutensi in quo est inscriptio *Ψαλμὸς τῷ Δαβίδ*.

Verf. 9. Quod legitur in vulgatis libris, *ὡς σκεῖνος κεκαμμένος*, in Vaticano est, *ὡς σκεῖνος κεκαμμένος*: quam lectionem secutus Interpres vertit, *ut vas figuli*. Alij habent in numero multitudinis. Sed verior lectio est illa, *ὡς σκεῖνος*, quippe quæ conuenit cum Hebræo, & cum nostra vulgata editione. Sic legit beatus Hilarius, sanctus & grauis Doctor, quemadmodum & beatus Augustinus. In Complutensi legitur *ὡς σκεῖνος*, quam lectionem habuit Eusebius Cæsar. & Theodorus Cyri.

PSAL. III. verf. 5. quod legitur, *ἐγὼ δὲ κοιμήθην*, in Vaticano libro est, *ἐγὼ κοιμήθην*, quam lectionem secutus Interpres vertit: *ego dormiui*. Sic legit Eusebius Cæsar. & Theodorus Cyri. In Complutensi legitur, *ἐγὼ δὲ κοιμήθην*. sed melius in Vaticano exemplari quod non habet coniunctionem illam, *δὲ*, sicut neque in Hebræo legitur.

In eodem Psalmo vulgati libri habent *ἐξηγέρθην ὅτι κύριος ἀντιλήφεται μου*. sed Vaticanus habet, *καὶ ἐξηγέρθην ὅτι κύριος ἀντιλήφεται μου*, quæ lectio conuenit cum nostra vulgata editione, in qua legitur, *Et exurrexi, quoniam Dominus suscepit me*. Complutensis habet *ἐξηγέρθην*, ὅτι κύριος ἀντιλήφεται μου.

INSCRIPTIO quarti Psalmi est in libris impressis, *εις τέλος ἐν ὕμνοις Ψαλμὸς τῷ Δαβίδ*. Vaticanus poster habet, *εις τὸ τέλος ἐν Ψαλμοῖς ὡδὴ τῷ Δαβίδ*: sic & Eusebius Cæs. in suis Comment. Theodorus legit *εις τὸ τέλος Ψαλμὸς ὡδὴ τῷ Δαβίδ*. hanc inscriptionem sequitur beatus Augustinus, ut apparet in quarti Psalmi enarratione.

PSAL. V. verf. 4. legitur in Complutensi *τὸ πρῶτον ᾠδῶσά σοι καὶ ἐπόφει με* in Vaticano exemplari *τὸ πρῶτον ᾠδῶσά σοι καὶ ἐπόφομαι*. Sic habet & beatus Hieronymus in editione LXX. hanc lectionem secutus Interpres vertit, *Mane adstabo tibi & videbo*. Theodorus legit, *ἐπόφει με*, sed veritiorem putamus lectionem *ἐπόφομαι*, quæ & conuenit cum Hebræo.

Eod. Psal. verf. 9. quod habent vulgati libri *ἡγάθυνας ἐνώπιόν σου τὴν ὁδόν μου*: in Vaticano legitur *ἡγάθυνας ἐνώπιόν μου τὴν ὁδόν σου*. quam lectionem ut à LXX. Interpretibus editam approbat sanctus Hieronymus: Theodorus sequitur, & interpretatur *ἐνώπιόν σου τὴν ὁδόν μου*, quemadmodum & Interpres videtur legisse, & sanctus Augustinus. Sic enim habet, *Dirige in conspectu tuo iter meum*. Complutensis conuenit cum vulgata. In Vaticano libro legimus *ἐνώπιόν μου τὴν ὁδόν σου*, quod conuenit cum Hebræo.

PSAL. VI. verf. 8. & 9. in vulgatis est *ἤκουσε κύριος*: in Vaticano *εἰσήκουσε κύριος*. Sic habet Theodorus Cyri; sic & Interpres habuit, itaque vertit, *Exaudiuit Dominus*.

Verf. 10. *Αἰχμωθεῖσαν καὶ ταραχθεῖσαν πάντες οἱ ἐχθροί*, In Vaticano legitur *Αἰχμωθεῖσαν καὶ ταραχθεῖσαν σφόδρα πάντες οἱ ἐχθροί μου*. quam lectionem videtur secutus Interpres: itaque vertit, *Erubescant & conturbentur vehementer omnes inimici mei*. Sanctus Doctor Hieronymus fatetur in editione vulgata nō haberi vocē illam *vehementer*, sed tamen ab omnibus Interpretibus versum fuisse *σφόδρα*, quod in Hebræo legitur.

PSAL. IX. verf. 7. in Complutensi, & vulgata Græca lectione habetur, *ἀπώλετο τὸ μνημόσυνον αὐτοῦ*. sed in Vaticano exemplari legitur, *ἀπώλετο τὸ μνημόσυνον αὐτοῦ*. quam lectionem secutus est Interpres, & in Hebræo etiam habetur in numero multitudinis.

In eodem Psalmo verf. 9. vulgata editio Græca impressa habet, *ἐν δικαιοῖαις ἐν θλίψεσι*. Sic & in Complutensi legitur. Sed in Vaticano libro inuenimus *ἐν δικαιοῖαις ἐν θλίψι*. quam lectionem secutus Interpres vertit, *In opportunitatibus, in tribulatione*. In Hebræo etiam legitur in numero singulari.

Item verf. 15. quod legitur in libro impresso & Complutensi *ἀγαλλιάσθαι ἐπὶ τῷ σωτηρίῳ σου*, In Vaticano est, *ἀγαλλιάσθαι ἐπὶ τῷ σωτηρίῳ σου*, quemadmodum & Interpres videtur legisse. Et in Hebræo habetur in numero singulari.

Item verf. 1. Psalmi decimi secundum Hebræos, impressus liber habet, *ὑπερῶς ἐν δικαιοῖαις ἐν θλίψεσι*: sed in Vaticano est *ὑπερῶς ἐν δικαιοῖαις ἐν θλίψι*. quemadmodum & Interpres legit, & in Hebræo habetur.

In eodem verf. 12. impressus liber habet, *ἀνάσθητι κύριε ὁ θεός μου*. sic & Complutensis. In Vaticano est *ἀνάσθητι κύριε ὁ θεός*, quemadmodum & Interpres habet, & Hebræa lectio.

Quod in eodem propè versu legitur in vulgata lectione, *ὅτι πενήτων σου εἰς τέλος*, In Vaticano non leguntur hæc verba, *σου εἰς τέλος*, neque in Hebræo. bene igitur Interpres conuertit hæc, *μὴ ἐπιλέθῃ ὅτι πενήτων*: ne obliuiscaris pauperum. In Complutensi leguntur etiam illa, *σου εἰς τέλος*.

Paulò post verf. 14. impressus habet, *τὸ ᾠδῶσά σου αὐτῶν*. sed in Vaticano legitur *τὸ ᾠδῶσά σου αὐτῶν*. quæ verba Interpres conuertit, *Ut tradas eos*. Complutensis habet, *τὸ ᾠδῶσά σου αὐτῶν*.

Item illud verf. 16. *κύριος βασιλεύσει εἰς τὸν αἰῶνα*, in Vaticano legitur, *κύριος βασιλεύσει εἰς τὸν αἰῶνα*: quam lectionem secutus Interpres vertit, *Dominus regnabit in æternum*. Ita legit & sanctus Augustinus.

QVOD in extremo versu Psalmi 10. legitur *ὁ θύτης εἶδε*, in Vaticano est *ὁ θύτης εἶδε*, quemadmodum & Interpres legit. Sic habet & Clemens Alexandrinus in Stromate v. Sic & sanctus Augustinus, & Theodorus. in Hebræo etiam habetur in numero singulari. In Complutensi legitur *ὁ θύτης εἶδε*.

PSAL. XI. verf. 2. lectio impressa habet *ἐν καρδίᾳ ἐλάλησε κακὰ*: in Vaticano legimus *ἐν καρδίᾳ ἐλάλησαν*. sic & Interpres habuit, sic & beatus Augustinus, & Theodorus. in Complutensi legitur *sicut* in vulgato libro impresso.

Item verf. 3. in aliquibus libris impressis legitur, *καὶ γλῶσσαν μεγαλορρήμονα*, in Vaticano legitur sine coniunctione illa *καὶ*, sicut & in Complutensi, in Hebræo, in sancto Augustino, & in vulgata nostra editione.

Paulò post verf. 4. *τὰ χεῖλη ἡμῶν παρήμυν ἔστιν*: in Vaticano legitur *τὰ χεῖλη ἡμῶν ἀπὸ ἡμῶν ἔστι*. quam lectionem

tionem secutus Interpres vertit, *Labia nostra à nobis sunt*. In Complutensi habetur, *παρ ἡμῶν*, quemadmodum & beatus Augustinus videtur legisse. habet enim, *Labia nostra apud nos sunt*. Quæ lectio videtur etiam magis cum Hebræo convenire.

Prope finem vers. 8. legitur *καὶ εἰς τὸν αἰῶνα*, in Vaticano habetur sine coniunctione illa *καὶ*, sic & in Hebræo.

PSAL. XII. vers. 3. impressus liber habet, *ἐν καρδίᾳ με ἡμέρας καὶ νυκτός*, in Vaticano legitur *ἐν καρδίᾳ με ἡμέρας*, quemadmodum & in Hebræo. Interpres sic legit.

PSAL. XIII. vers. 4. quod legitur, *οἱ ἐδόντες τὸν λαόν μου*, in Vaticano habetur, *οἱ καταδόντες τὸν λαόν μου*. Ita videtur legisse & Interpres.

QUARTI DECIMI Psalmi inscriptio est in libris impressis, *εἰς τὸ τέλος ψαλμὸς τοῦ Δαβὶδ*, sed in Vaticano legitur tantum *ψαλμὸς τοῦ Δαβὶδ*, *Psalmus David*. Sic est & apud beatum Augustinum, & sanctum Hieronymum, neque in Hebræo quicquam amplius habetur.

PSAL. XV. vers. 3. in libris impressis legitur *ἐθαυμάσωσιν ὁ κύριος πάντες τὰ θελήματα αὐτοῦ*, in Vaticano autē est, *ἐθαυμάσωσιν πάντες τὰ θελήματα αὐτοῦ*, neq. in Hebræo legitur vox illa, *Dominus*, sic & Interpres habuit.

PSAL. XVI. vers. 2. *οἱ ὀφθαλμοί μου ἰδέτωσαν εὐδύτητα*, in impresso libro & Complutensi. sed in Vaticano legitur, *οἱ ὀφθαλμοί σου ἰδέτωσαν εὐδύτητα*. sic habuit Interpres, & est in Hebræo.

Item in vers. 8. *φύλαξόν με κύριε ὡς κόρυς*, in Vaticano legitur *φύλαξόν με ὡς κόρυς*, sic habuit Interpres, sic est & in Hebræo.

PSAL. XVII. vers. 3. *κέρας σωτηρίας μου καὶ ἀντηλήτωρ μου*, in Vaticano legitur, *κέρας σωτηρίας μου, ἀντηλήτωρ μου*, neque in Hebræo est coniunctio *καὶ*.

Item vers. 9. quod in aliquibus impressis legitur *ἀνθερες ἀνήφθησαν ἐπ' αὐτοῦ*, in Vaticano & Complutensi melius habetur, *ἀνθερες ἀνήφθησαν ἀπ' αὐτοῦ*: sic habuit Interpres, & est in Hebræo.

Item vers. 15. *ἔξαπείλει βέλη*, in Vaticano legitur *καὶ ἔξαπείλει βέλη*. sic & Interpres legit, & in Hebræo habetur.

Item vers. 36. *καὶ ἔδωκάς μοι ὑπεραψισμὸν σωτηρίας σου*: quam lectionem secutus est Interpres, & sic in Hebræo legimus.

Vers. 47. *ζῆ κύριος καὶ ἐλόγητος ὁ θεός*, in Vaticano legitur, *ζῆ κύριος, καὶ ἐλόγητος ὁ θεός μου*: quam lectionem secutus Interpres vertit, *Vivit Dominus, & benedictus Deus meus*.

Vers. 51. & ult. *μεγαλυνῶν τὰς σωτηρίας τῆ βασιλείας*, in Vaticano legitur, *μεγαλυνῶν τὰς σωτηρίας τῆ βασιλείας αὐτοῦ*, quæ lectio convenit cum editione Latina vulgata, & cum Hebræa.

PSAL. XIX. vers. 6. legitur in libris impressis *καὶ ἐν ὀνόματι κυρίου θεοῦ ἡμῶν*, sed in Vaticano est, *καὶ ἐν ὀνόματι θεοῦ ἡμῶν*, sic habuit Interpres, & est in Hebræo.

PSAL. XXI. vers. 12. *ἐκ ἔστιν ὁ βοηθός μου*, in Vaticano ita est, *ἐκ ἔστιν ὁ βοηθός*: quam lectionem secutus Interpres vertit, *non est qui adiuvet*; & in Hebræo tantundem est.

Item illud vers. 24. *φοβηθήτω δὴ αὐτὸς αὐτὸς*, in Vaticano legitur, *φοβηθήτωσαν αὐτὸν*: in Complutensi, *φοβηθήτω δὴ αὐτοῦ*. Interpres videtur legisse ut est in Vaticano.

Post verba illa vers. 26. *ὡς δὲ σὺ ὁ παῖς μου ἐν ἐκκλησίᾳ μεγάλῃ*. Impressi libri habent, *ὡς δὲ σὺ ὁ παῖς μου ἐν ἐκκλησίᾳ μεγάλῃ*, sed in Vaticano legitur post *ἐν ἐκκλησίᾳ μεγάλῃ*, *τὰς ὁχλὰς μου ὑποδώσω, vota mea reddam*. quæ lectio videtur melior, quia convenit cum vulgata Latina, & Hebræa.

PSAL. XXI. vers. 5. impressi habent, *καὶ τὸ ποτήριόν σε μεθύσκει*. Vaticanus verò, *καὶ τὸ ποτήριόν μου μεθύσκει*. quam lectionem secutus Interpres vertit, *Et calix meus inebrians*: eamque veriore esse affirmat beatus Hieronymus in epistola ad Suniam, & Fretelam. cum & LX. & Hebræi, & omnes Interpretes sic habeant. In Complutensi verò legitur, *τὸ ποτήριόν σε*, &c.

PSAL. XXIII. vers. 6. quod in libris impressis legitur, *αὐτὴ ἡ γῆρα ζητούτων τὸν κύριον*, in Vaticano habetur, *αὐτὴ ἡ γῆρα ζητούτων αὐτὸν*. quæ lectio videtur melior, cum sit congruens vulgatæ nostræ, & Hebrææ.

PSAL. XXIII. vers. 2. post verba illa, *μὴ καταχύνθῃς*, impressi libri & Complutensis habent, *εἰς τὸν αἰῶνα*. sed Vaticanum exemplar non habet, neque vulgata editio, neque Hebræa.

In eodem Psalmo vers. 14. quod legitur *καὶ ἡ διαθήκη αὐτοῦ δηλώσει αὐτοῖς*, in Vaticano est, *καὶ ἡ διαθήκη αὐτοῦ τὴ δηλώσει αὐτοῖς*. quam lectionem secutus Interpres vertit, *Et testamentum ipsius, ut manifestetur illis*. Eandem sequitur beatus Augustinus in Commentariis. beatus Hieronymus secutus priorem vertit: *Et testamentum ipsius manifestabit illis*.

Inscriptio PSAL. XXV. in libris impressis est *ψαλμὸς τοῦ Δαβὶδ*, sed in Vaticano hoc tantum legitur, *Δαβὶδ*. neque in Hebræo habetur quicquam amplius.

PSAL. XXVI. vers. 3. *ἐὰν δὲ ὦδραταίητε*, in Vaticano, & Complutensi legitur sine coniunctione illa *δὲ*, quæ lectio convenit cum vulgata.

In eodem vers. 4. *ἐύτην ζητήσω*, in Vaticano *ταύτην ἐζητήσω*. Ita videtur legisse Interpres, quamobrem vertit, *hanc requiram*.

Item illud vers. 4. *καὶ ἐπισκέψεται τὸ ναὸν τὸν ἅγιον αὐτοῦ*. in exemplari Vaticano legitur, *καὶ ἐπισκέψεται τὸν ναὸν αὐτοῦ*: quæ lectio convenit cum vulgata nostra Latina, & Hebræa. Sic legit & sanctus Doctor Hieronymus.

Vers. 6. qui legitur in libris impressis, *ἐκύκλωσα καὶ ἔδυσά ἐν τῇ σκηνῇ αὐτοῦ θυσίαν ἀνέσσεως καὶ ἀλαλαγμῶν*, in Vaticano habetur sic, *ἐκύκλωσα καὶ ἔδυσά ἐν τῇ σκηνῇ αὐτοῦ θυσίαν ἀλαλαγμῶν*: quam lectionem secutus Interpres vertit, *Circumi & immolavi in tabernaculo eius hostiam vociferationis*. Sic legit & sanctus Augustinus, nisi quod pro *hostiā vociferationis* habet, *hostiam iubilationis*.

Paulò post vers. 8. vulgati libri habent, *σοὶ ἔπεν ἡ καρδία μου, κύριον ζητήσω*: in Vaticano autem non leguntur verba illa, *κύριον ζητήσω*. quæ neque sunt in editione nostra vulgata, neque in Commentariis beati Augustini: convenit etiam Hebraica lectio.

PSAL. XXVII. vers. 1. in quibusdam libris impressis post verba illa primi versus, *μὴ περισπῶσίνης ἀπ' ἐμοῦ*, defunt hæc, *μήποτε ὦδρασιωπήσης ἀπ' ἐμῶν*, in Complutensi non defunt, nisi hæc duæ voces *ἀπ' ἐμῶν*. in Vaticano lectio est integra: ut etiam in Theodorito.

Sequens vers. *εἰσακούσον κύριε τὴ φωνήν*, in Vaticano legitur, *εἰσακούσον τὴ φωνήν*: quam lectionem veriore esse docet beatus Hieron. in his quæ scripsit ad Suniam & Fretelam. Ait enim additam esse vocem illam *κύριε*.

Eod. Psalmo vers. 3. quod legitur, *μὴ συνελκύσης με καὶ ἁμαρτωλῶν*: Vaticanum exemplar habet sic, *μὴ συνελκύσης καὶ ἁμαρτωλῶν τὴν ψυχὴν μου*. hanc lectionem secutus est beatus Augustinus in Comment. Sed neq. Theodorus, neq. alij, quos legerim, habent, nisi Vaticanus tantum liber: quod volui notare, ne quis cum pro eo, quod in vulgata legitur: *Ne simul trahas me cum peccatoribus*, in Commentariis sancti Augustini legit, *Ne simul trahas cum peccatoribus animam meam*, existimet temerè hoc dixisse sanctum Doctorem illum, cum etiam, ut diximus, in nonnullis exemplaribus Græcis lectio illa inveniatur, *μὴ συνελκύσης καὶ ἁμαρτωλῶν τὴν ψυχὴν μου*.

INSCRIPTIO Psalmi XXIX. in libris impressis est, *ψαλμὸς ὡδῆς τῆ ἐγκαινισμοῦ τοῦ οἴκου Δαβὶδ*: in Vaticano autem legitur, *εἰς τὸ τέλος ψαλμὸς ὡδῆς τῆ ἐγκαινισμοῦ τοῦ οἴκου Δαβὶδ*. Eandem inscriptionem habet Theodorus in suis Commentariis: nisi quod verba illa, *εἰς τὸ τέλος*, habet in fine inscriptionis. Eandem secutus est & sanctus Augustinus. Sic enim habet, *In finem Psalmus cantici dedicationis domus ipsi David*.

In eodem Psalmo vers. 8. vulgati libri habent, *ἀπείσφησας δὲ τὸ πρῶτον σου*: in Vaticano legitur sine coniunctione illa *δὲ*, *ἀπείσφησας τὸ πρῶτον σου*: quam lectionem

lectionem secutus Interpres conuertit, *Auertisti faciem tuam à me, & factus sum conturbatus.* Eodem modo habet & sanctus Augustinus in suis Commentariis, neque in Hebræo legitur coniunctio aliqua.

PSAL. xxx. vers. 5. Vulgati libri Græci habent, *ὅτι σὺ εἰ ὑπερασπιστὴς μου κύριε*, in Vaticano habetur hoc tantum. *ὅτι σὺ εἰ ὑπερασπιστὴς μου*. Sic & vulgata Latina editio, & beatus Augustinus legit in enarratione huius Psalmi.

Eod. Psalmo vers. 9. quod legitur in vulgatis & *συνηλθὼς με εἰς χεῖρας ἐχθρῶν*, in Vaticano est, & *συνέκλεισας με εἰς χεῖρας ἐχθροῦ*. quam lectionem secutus Interpres vertit, *Nec conclusisti me in manibus inimici.* Sic & beatus Augustinus: nisi quod pro *in manibus*, legit *in manus*.

PSAL. xxxi. vers. 2. pro eo quod vulgata editio habet, *Nec est in spiritu eius dolus*: In libris Græcis impressis legitur, *ἐδὲ ἔστιν ἐν τῷ στόματι αὐτοῦ δόλος*, *Nec est in ore eius dolus*: quam lectionem secutus est & beatus Augustinus. Verum lxx. Interpretes, & Theodotion quinta & sexta editio, & Aquila & ipsum Hebraicum in spiritu eius habent, ut sanctus Hieronymus annotavit in his quæ scripsit ad Suniam, & Fretelam: Vera igitur lectio Græca est, *ἐδὲ ἔστιν ἐν τῷ πνεύματι αὐτοῦ δόλος*: quam secutus Interpres vertit, *Nec est in spiritu eius dolus.* Ita legit beatus Ambrosius in libro 11. de Poenitentia cap. v. & de Noë cap. lxx.

PSAL. xxxi. vers. 3. Vaticanus liber habet, *καλῶς ψάλατε ἐν ἀλαλαγμῷ*: pro quo in vulgatis libris legitur, *καλῶς ψάλατε αὐτῷ ἐν ἀλαλαγμῷ*, conuenit cum Hebræo: sed Interpres legit *καλῶς ψάλατε αὐτῷ ἐν ἀλαλαγμῷ*.

In eodem Psalmo vers. 5. vulgata editio habet *ἀγαπᾷ ἐλεημοσύνην καὶ κέλειν ὁ κύριος*. sed in Vaticano legitur *ἀγαπᾷ ἐλεημοσύνην καὶ κέλειν*. quam lectionem secutus Interpres vertit, *Diligit misericordiam, & iudicium*: neque in Hebræo est amplius. Sic legit & sanctus Doctor Augustinus.

Item illud vers. 20. *ἡ δὲ ψυχὴ ἡμῶν*, in Vaticano legitur, *ἡ ψυχὴ ἡμῶν*, neque in Hebræo est amplius. hanc lectionem secutus Interpres vertit, *Anima nostra*, &c. sic legit & beatus Augustinus.

In extremo vers. eiusdem Psalmi legitur *ἡρώο το κύριε τὸ ἑλεός σου ἐφ' ἡμᾶς*. At in Vaticano exemplar eadem verba leguntur hoc ordine, *ἡρώο το ἑλεός σου κύριε ἐφ' ἡμᾶς*. quam lectionem secutus Interpres vertit, *Fiat misericordia tua Domine super nos.* Eodem ordine verborum legitur hic versus & in Hebræo.

PSAL. xxxiii. vers. 5. quod legitur in vulgatis libris *ἐκ πασῶν τῶν θλίψεων μου*. in Vaticano habetur, *ἐκ πασῶν τῶν παροικιῶν μου*: sed Interpres legit, *ἐκ πασῶν τῶν θλίψεων μου*. Itaque vertit, *Ex omnibus tribulationibus meis*.

INSCRIPTIO Psalmi xxxiiii. in vulgatis libris est, *ψαλμὸς τῷ Δαβίδ*: sed in Vaticano est *τῷ Δαβίδ*, neque in Hebræo est amplius.

In eodem Psalmo vers. 11. legitur in Græcis vulgatis, *ἀναστάντες μοι μαρτύρες*, in Vaticano autem, *ἀναστάντες μαρτύρες*: quam lectionem secutus Interpres vertit, *Surgentes testes*. Conuenit lectio Vaticani libri cum Hebræo. Eodem modo legit & sanctus Augustinus in Commentariis.

In eodem Psalmo vers. 20. *καὶ ἐπ' ὄργην δόλοισι διελογίζοντο*: sed Vaticanus liber habet, *καὶ ἐπ' ὄργην τῆς γῆς δόλοισι διελογίζοντο*. Sed Interpres legit, ut est in Vaticano. itaque vertit, *In iracundia terre dolos cogitabant.* Sic legisse videtur & Theodorus.

Item vers. 24. quod legitur, *κεῖνον με κύριε καὶ τὴν δικαιοσύνην σου*, in Vaticano est, *κεῖνον με καὶ τὴν δικαιοσύνην σου*: quam lectionem habet Hebraica & vulgata nostra editio.

INSCRIPTIO Psalmi xxxv. in libris Græcis vulgatis est, *εἰς τὸ τέλος τῷ παιδὶ κύριε Δαβίδ*, in Vaticano

eadem est, nisi quod pro *τῷ παιδὶ* legitur *τῷ δαυὶ*.

INSCRIPTIO Psalmi xxxvi. in vulgatis est, *ψαλμὸς τῷ Δαβίδ*, sed in Vaticano tantum legitur, *τῷ Δαβίδ*, neque amplius est in Hebræo.

Pro eo quod in eodem Psalmo vers. 4. legitur in Græcis impressis, *δὴ σὺ τὰ αἰτήματα*, Vaticanus codex habet *δώσει σοι τὰ αἰτήματα*. quam lectionem secutus est & Interpres Latinus.

Item quod legitur vers. 7. *ἐν ἀνθρώπῳ ποιῶντι παρνομίαν*, in Vaticano est, *ἐν ἀνθρώπῳ ποιῶντι παρανομίας*.

In eodem vers. 23. legitur, *καὶ τὴν ὁδὸν αὐτοῦ θελήσει σφόδρα*, in Vaticano habetur, *καὶ τὴν ὁδὸν αὐτοῦ θελήσει*. quā lectionem secutus Interpres vertit, *Et viam eius volet*.

Item in vulgatis Græcis vers. 24. habetur, *κύριος ἀντιστήσκει χεῖρα αὐτοῦ*. sed in Vaticano legitur *κύριος ἀντιστήσκει χεῖρα αὐτοῦ*: quam lectionem sequens Latinus Interpres vertit, *Dominus supponit manum suam*.

In eodem vers. 26. legitur, *ἐλεεί καὶ δανείζει ὁ δίκαιος*: in Vaticano habetur, *ἐλεεί καὶ δανείζει*: quæ lectio conuenit cum vulgata editione.

PSAL. xxxvii. vers. 21. prope finem, quod legitur, *οἱ ἀνταποδιδόντες μοι κακὰ*, in Vaticano est, *οἱ ἀνταποδιδόντες κακὰ*: quæ lectio conuenit cum editione vulgata Latina.

PSAL. xxxviii. vers. 11. vulgata lectio Græca habet, *ἀπὸ τοῦ τοῦ ἰσχύος*: sed Vaticanus codex, *ἀπὸ τοῦ ἰσχύος*. Sic & Interpres Latinus habuit.

Sequens vers. 12. habet, *πλὴν μάτῳ παρ' ἀνθρώπου*, in Vaticano legitur, *πλὴν μάτῳ παρ' ἀνθρώπου ταράσσεται*. quæ lectio conuenit cum editione Latina vulgata.

PSAL. xxxix. vers. 7. vulgata lectio Græca continet, *ὀλοκαυτώματα καὶ πᾶσι ἀμαρτίας ἐκ ἐξήτησας*: sed Vaticanus codex, *ὀλοκαυτώματα καὶ πᾶσι ἀμαρτίας ἐκ ἐξήτησας*: quam lectionem secutus Interpres Latinus vertit *holocaustum, & pro peccato non postulasti*. In epistola verò ad Hebræos cap. 10. vers. 6. Paulus Apostolus habet *holocaustum*.

PSAL. xli. vers. 4. vulgata lectio Græca est, *κύριος βοηθήσει*, Vaticanus verò liber habet, *κύριος βοηθήσαι*. Sic & Interpres Latinus habuit: itaque vertit, *Dominus opem ferat*.

In eodem legitur vers. 7. in vulgatis, *καὶ εἰσεπορεύετο τὸ ἰδεῖν*: sed in Vaticano habetur, *καὶ εἰ εἰσεπορεύετο τὸ ἰδεῖν*. quam lectionem secutus Interpres vertit, *Et si ingrediebatur, ut videret*: quæ lectio verior est, & conuenit cum Hebræo.

PSALM. xlii. vers. 2. vulgata lectio est, *καὶ οἱ πατέρες ἡμῶν*. in Vaticano est, *οἱ πατέρες ἡμῶν*: quod etiam in Hebræo legitur sine coniunctione.

Item illud vers. 10. *ἐκ ἐξελύσῃ ὁ θεὸς ἐν ταῖς διωξίμας ἡμῶν*: in Vaticano legitur, *ἐκ ἐξελύσῃ ἐν ταῖς διωξίμας ἡμῶν*. Vocem illam ὁ θεὸς neque in Græcis emendationibus, neque in Hebræo legimus: beatus etiam Hieronymus in his, quæ scripsit ad Suniam & Fretelam, asserit hoc loco superfluum esse. At beatus Augustinus videtur legisse, ut nunc habetur in vulgatis libris Græcis.

In eodem Psalmo vers. 13. legitur in Complutensi, & aliis vulgatis libris Græcis, *καὶ ἐκ τῆς πληθὸς ἐν τοῖς ἀλλάγμασι*: sed in Vaticano, *καὶ ἐκ τῆς πληθὸς ἐν τοῖς ἀλλάγμασι*: quam lectionem secutus Interpres vertit, *Et non fuit multitudo in commutationibus*. Corruptè autem legitur, *ἀλλάγμασι*, cum sit legendum *ἀλλάγμασι*: beatus Augustinus legit, & interpretatur, *ἐν τοῖς ἀλλάγμασι*, hoc est, *in iubilationibus*: sed verior lectio est, *ἐν τοῖς ἀλλάγμασι*.

PSAL. xliiii. vers. 12. & 13. quod legitur, *καὶ θεωρήσεις αὐτῶν, καὶ θυγάτηρ τύγου*, in aliis manuscriptis Græcis habetur his verbis: *θεωρήσεις αὐτῶν, καὶ θυγάτηρ τύγου ἐν δώρῳ*. Ita vertisse lxx. Interpretes testis est

testis est Theodoritus. Hanc lectionem secutus beatus Augustinus legit, *Adorabunt eum filia Tyri in muneribus.*

In eodem Psalmo vers. 17. vulgata lectio habet, *ἐγγήθησαν υἱοί σου*: sed Vaticana *ἐγγήθησαν σοι υἱοί*. quam secutus Interpres Latinus vertit, *Nati sunt tibi filij*. sic legit & beatus Augustinus.

Item illud vers. 18. *μνησθήσομαι τῶ ὀνόματός σου*: in aliis legitur *μνησθήσονται τῶ ὀνόματός σου*. Priorem lectionem sequitur Hieronymus, in his quæ scripsit ad Principiam virginem; posteriorem Augustinus in Commentariis.

PSALM. XLV. vers. 6. *καὶ ἔσφαλθήσεται*, in Vaticano legitur, *ἔσφαλθήσεται*. In Hebræo etiam legitur sine coniunctione. sic & in Commentariis sancti Augustini.

Paulò post vers. 7. vulgati libri habent, *ἰδὼνα φωνῶ αὐτοῦ ὁ ὑψιστος*. sed Vaticanus, *ἰδὼνα φωνῶν αὐτοῦ*. quæ lectio verior est, congruens cum Hebræo, & cum nostra vulgata.

Paulò post vers. 9. in vulgatis Græcis, *δεῦτε καὶ ἴδετε*. in Vaticano, *δεῦτε ἴδετε*: neque in Hebræo legitur cum coniunctione. Item illud, *τὰ ἔργα τῆ θεοῦ*: in Vaticano est, *τὰ ἔργα τῆ κυρίου*. quam lectionem secutus est Interpres Latinus, & sanctus Augustinus.

PSALM. XLVII. vers. 10. vulgata lectio Græca habet, *ἐν μέσῳ τῆ λαοῦ σου*. sed Vaticanus codex, *ἐν μέσῳ τῆ ναοῦ σου*. quam lectionem secutus Interpres vertit, *In medio templi tui*. Priorem lectionem sequitur sanctus Augustinus in huius Psalmi enarratione. Verùm sanctus Hieronymus scribens ad Suniam & Fretelam, probat veram lectionem esse *ἐν μέσῳ τῆ ναοῦ σου*: Complutensis habet *ἐν μέσῳ τῆ λαοῦ σε*.

PSAL. XLVIII. vers. 15. vulgati libri habent, *ἐκ τῆς δόξης αὐτῶν ἐξώδησαν*: Vaticanus verò, *ἐκ τῆς δόξης αὐτῶν* sine verbo illo *ἐξώδησαν*: neque Augustinus habuit, neque Theodoritus in libris emendatis.

Vers. 21. & ult. Psalms legitur in libris vulgatis, *καὶ ἀνθροπος ἐν πρῇ αὐν*: sed in Vaticano habetur, *ἀνθροπος ἐν πρῇ αὐν*. quam lectionem veriolem esse docet beatus Hieronymus: quo loco ad Suniam & Fretelam scribens, ait: Sciendum quòd iste versiculus, *Homo cum in honore esset*, bis in hoc Psalmo sit, & in priori additam habeat & coniunctionem, in fine non habeat. hæc sanctus & illustris Doctor Hieronymus. beatus etiam Augustinus legit sine coniunctione.

PSALM. XLIX. vers. 7. quod legitur in libris vulgatis, *ἀκουσον λαός μου ἃ λαλήσω σοι*: In Vaticano exemplari est, *ἀκουσον λαός μου καὶ λαλήσω σοι*. liber Cōplutensis habet vt Vaticanus. quæ lectionem sequitur Interpres.

In eodem Psalmo vers. 10. vulgati libri habent *τὰ θηρία τοῦ ἀγροῦ*. ita & Complutensis. sed in Vaticano legitur *τὰ θηρία τῆ δρυμοῦ*. quam lectionem testatur Euthymius se vidisse in nonnullis exemplaribus. hanc & Interpres secutus vertit, *sylvarum*.

In eodem Psalmo vers. 15. quod vulgati libri habent, *ἐν ἡμέρᾳ θλίψεώς σου*: in Vaticano legitur, *ἐν ἡμέρᾳ θλίψεως*. sic & Interpres habuit, neque in Hebræo est aliquid amplius. sanctus Augustinus legit; *In die tribulationis tue*. Sic & in Complutensi legitur.

Item illud vers. 18. *καὶ μετὰ μοιχῶν*: in Vaticano legitur, *καὶ μετὰ μοιχῶν*. quam lectionem secutus Interpres vertit, *Et cum adulteris*: in Complutensi habetur, *καὶ μετὰ μοιχῶν*. sed verior illa est, *καὶ μετὰ μοιχῶν*: nam & in Hebræo legitur in numero multitudinis. Sanctus Augustinus legit, *Et cum adulteris*. Euthymius Monachus secutus est alteram illam lectionem *μετὰ μοιχοῦ*.

In eodem Psalmo vers. 21. in vulgatis legitur, *ὠδυσήσω καὶ πωρώσω τὰς ἀμαρτίας σου*. in Vaticano habetur, *ὠδυσήσω καὶ πωρώσω σου*. quam lectionem habuit Interpres, & beatus Augustinus. Verba verò illa *τὰς ἀμαρτίας σε* puto notata esse pro glossmate, & postea irrepsisse in contextum verborum: cum vera le-

ctio sit *ὠδυσήσω καὶ πωρώσω σε*. Et ramentum in Complutensi, in Euthymio, & aliis coronidem hanc impressam legimus.

In extremo versu eiusdem Psalms legitur in vulgatis, *δείξω αὐτῷ τὸ σωτήριόν μου*: sed in Vaticano exemplari est, *δείξω αὐτῷ τὸ σωτήριον τῷ θεῷ*. quod & Interpres vulgatus sic habuit: itaque vertit, *Ostendam illi salutare Dei*. Ad eundem modum legit sanctus Augustinus. Hanc lectionem puto veriolem esse, cum & in vetustissimo Vaticano exemplari legatur, & conueniat cum Hebræo. Theodoritus Cyri legit, *δείξω αὐτῷ τὸ σωτήριον τῷ θεῷ μου*.

INSCRIPTIO Psalms quinquagesimi habet in libris Græcis vulgatis, *ἡνίκα εἰσῆλθε πρὸς βήροισι τῶν γυναικῶν ἐξέου*. Vaticanus codex non habet verba hæc: *τῶν γυναικῶν ἐξέου*, neque in Hebræo sunt, neque in enarratione sancti Doctoris Augustini.

Quod vulgati libri habent vers. 13. *καὶ τὸ πνεῦμά σου τὸ ἅγιον*, in Vaticano legitur, *καὶ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιόν σου*. quo ordine & in Hebræo scriptum inuenimus.

PSAL. LI. vers. 4. quod vulgata lectio Græca habet, *ἐξέδρην ἡκουσθῆναι*, in Vaticano legitur, *ἐξέδρην ἐξηκουσθῆναι*.

Item quod sequitur paulò post *ἡγάπησας πάντα ῥήματα*, in Vaticano est, *ἡγάπησας πάντα τὰ ῥήματα*.

PSAL. LII. vers. 5. quod in vulgatis legitur, *οἱ κατεδίοντες τὸν λαόν μου ἐν βρώσῃ αἵτου*: Vaticanus liber habet, *οἱ κατεδίοντες τὸν λαόν μου βρώσει αἵτου*.

Item illud, *τὸν κύριον ἐκ ἐπεγαλέσαντο*: in Vaticano legitur, *τὸν θεὸν ἐκ ἐπεγαλέσαντο*. quam lectionem puto veriolem, quia conuenit cum Hebræo; quam & Interpres noster habuit: ac propterea vertit, *Deum non inuocauerunt*. Eandem secutus est & beatus Augustinus in Commentariis.

PSAL. LIII. titulus, in vulgatis legitur, *εἰς τὸ τέλος ἐν ὕμνοις συνέσεως τοῦ Α' σάφ*. sed in Vaticano est, *εἰς τὸ τέλος ἐν ὕμνοις συνέσεως τοῦ Δαβὶδ*: quæ lectio conuenit cum Hebræo; quam & sanctus Augustinus secutus est: sic epim habet, *In finem in hymnis intellectus ipsi David*. Eodem modo Theodoritus & Euthymius.

Eodem Psalmo vers. 9. quod legitur in vulgatis, *προσδεχόμενον τὸν θεὸν τὸν σωζόντα*: in Vaticano est, *προσδεχόμενον τὸν σωζόντα*. quam lectionem secutus Interpres vertit, *Expectabam eum qui saluum me facit*. Eandem habet & sanctus Augustinus in Commentariis, nisi quòd pro *facit*, habet *faceret*: Sic enim ait, *Expectabam eum qui saluum me faceret*. in Complutensi legitur vt in vulgatis Græcis libris.

In eodem Psalmo vers. 10. impressi libri habent, *καταπόντισον κύριε καὶ καταδέλε*: in Vaticano legitur sine coniunctione illa *καὶ*, quæ neque in Hebræo est. & videtur verior lectio si legatur *ἀσυνδέτως*.

Item vers. 11. quod legitur, *καὶ ἀνομία καὶ κόπος*, in Vaticano habetur, *ἀνομία καὶ κόπος*: quod & Interpres sic legit, & beatus Augustinus, Complutensis, Theodoritus, & Euthymius habent, *καὶ ἀνομία καὶ κόπος*: sed puto melius legi sine coniunctione priore.

In eodem Psalmo vers. 17. vulgata lectio Græca habet, *καὶ ὁ κύριος εἰσήκουσέ μου*: sed in Vaticano legitur, *καὶ ὁ κύριος ἔσωσέ με*. hanc lectionem secutus Interpres vertit, *Et Dominus saluauit me*; quæ conuenit cum Hebræo; licet beatus Augustinus habeat, *Et Dominus exaudiuit me*: nimirum quòd in multis exemplaribus legitur, *καὶ ὁ κύριος εἰσήκουσέ μου*: & ipse secutus est Theodoritus, & Euthymius monachus.

Est in eodem vers. 22. iuxta vulgatos libros, *ἤγγισαν αἱ καρδίαι αὐτῶν*: sed in Vaticano legitur *ἤγγισεν ἡ καρδία αὐτῶν*. hanc lectionem secutus Interpres vertit, *Appropinquauit cor illius*. Eandem habuit & sanctus Augustinus. quæ conuenit etiam cū Hebræo. Cōplutensis habet *ἤγγισαν αἱ καρδίαι αὐτῶν*. Eodē modo legit Theodoritus & Euthymius.

Item quod sequitur vers. 22. *ἠπαλιώθησαν οἱ λόγοι αὐτῶν*: in Vaticano legitur *ἠπαλιώθησαν οἱ λόγοι αὐτῶν*. Sic legit &

paret secutum fuisse lectionem illam τις ὑποσέεται.

Post aliquot versus vers. 10. & 11. ibidē legitur iuxta vulgatos libros, ἔτοις ἡ ἐτοιμασία ταῖς, &c. sed in Vaticano est, ἔτοις ἡ ἐτοιμασία σε ταῖς &c. hanc lectionem secutus beatus Augustinus, ait, *Ita est preparatio tua*. Lege quæ scripsit sanctus Hieronymus ad Suniam & Fretellam.

PSAL. LXV. vers. 2. vulgata lectio est, ἀλαλάξατε τῷ κυρίῳ: in Vaticano legitur, ἀλαλάξατε τῷ θεῷ. Ita & Interpres habuit. quare vertit, *Iubilate Deo*. Ita legit & sanctus Augustinus; & conuenit lectio hæc cum Hebræo. Theodorus, Euthymius, & Complutensis habent, τῷ κυρίῳ: sed melius legitur τῷ θεῷ, quemadmodum in Vaticano exemplari vetustissimo habetur; & in vulgata editione nostra Latina. Ita etiam legit S. Hilarius, licet testetur in Græcis esse ἀλαλάξατε τῷ κυρίῳ.

Paulò post vers. 4. Græci libri habent, ψαλάτωσαν δὴ τῷ ὀνόματί σου ὕψις: sed in Vaticano legitur hoc tantum, ψαλάτωσαν δὴ τῷ ὀνόματί σου. Ita legit & Interpres noster, & sanctus Augustinus, atque ante illum Hilarius. vocem illam ὕψις puto additam; licet inueniatur in Theodorito, Euthymio, & Complutensi.

In eodem Psalmo, vers. 15. in plerisque Græcis, tam scriptis quàm impressis, legitur μὴ θυμιάματος καὶ κελῶν. at beatus Hieronymus in his quæ scripsit ad Suniam & Fretellam, asserit scriptum inueniri, μὴ θυμιάματος καὶ κελῶν, sed malè. veram enim lectionem esse, μὴ θυμιάματος τῷ κελῶν. Et tamen Theodor. Euthym. Complutensis, & omnes Græci, quos ego legerim, habent μὴ θυμιάματος καὶ κελῶν. Et ex nostris Latinis Hilarius, & Augustinus. Editio nostra vulgata Latina veram illam habet lectionem, quam probat sanctus Hieronymus, quæ & conuenit cum Hebræo.

In eodem versu tam scripti quàm impressi Græci habent, ἀνοίστω σοὶ βόας: in nostro emendatiore legitur ποιήσω σοὶ βόας. Lectio hæc conuenit cum Hebræo. sed priorem illam secutus Interpres vertit, *Offeram tibi boves*: quam in omnibus non exemplaribus solum, sed etiam Interpretibus inuenire licet. Verbum autem illud ποιήσω; non mirum si à Græcis versum est ἀνοίστω. Nam solet poni verbum ποιῆν pro sacrificare & offerre, etiam in diuinis literis, quemadmodum & Facere apud Latinos scriptores.

In sequenti versu legitur, καὶ διηγῆσομαι ὑμῖν πάντες οἱ φοβέμενοι: Vaticanus non habet vocem illam ὑμῖν. Conuenit cum Hebræo, & cum editione nostra vulgata, licet sanctus Hilarius habeat; sed beati Augustini enarratio non habet.

Item illud, vers. 18. μὴ εἰσακουσάτω μου κύριος, totidem verbis legitur in Vaticano, excepta voce illa μου, quam neque Interpres habuit in suo exemplari: neque sanctus Augustinus. Conuenit etiam cū Hebræo.

Mox sequitur δὲ τοῦτο εἰσήκουσέ μου ὁ θεός, Interpres noster legit, δὲ τοῦτο εἰσήκουσεν ὁ θεός. itaque vertit, *Propterea exaudivit Deus*. Vocem autem illam με superfluum esse in Græcis, quemadmodum & me in aliquibus Latinis codicibus docuit sanctus Hieronymus, in his quæ sæpè citauimus. Conuenit etiam lectio nostra cum Hebræo.

PSAL. LXVI. vers. 2. quod vulgata lectio Græca habet, ὁ θεός οἰκτερήσας ἡμᾶς, καὶ δολογήσας ἡμᾶς, ἐπιφάναι τὸ πρὸς ὅσον αὐτὸς ἐφ' ἡμᾶς, καὶ ἐλεῆσαι ἡμᾶς: in Vaticano legitur sine illa repetitione in fine, καὶ ἐλεῆσαι ἡμᾶς: quæ neque sunt in Hebræo. Sed omnia Græca exemplaria quæ ego viderim, cumque his Theodorus, & Euthymius habent verba illa in fine, καὶ ἐλεῆσαι ἡμᾶς: solum exemplar quod sæpè citauimus non habet. In editione nostra vulgata legitur repetitio illa, quemadmodum & apud sanctum Hilarium. Solus beatus Augustinus non legit verba illa: sic enim enarrat hunc locum, vt facile appareat legisse, vt est in Vaticano. Connectit enim quod sequitur: *Vt cognoscamus in terra viam tuam*, cum verbis illis; *illuminet vultum suum super nos*. Hæc notauimus, non quod existimemus vulgatam le-

ctionem Græcam, aut Latinam imminuendam; neque repetitionem illam remouendam: sed vt ostendamus, non mirum videri, si Augustinus in Commentariis suis non habeat; cum varij sint Græci libri, & Doctores, prout alij in alios libros inciderunt, plerunque legere, atque interpretari.

PSAL. LXVII. vers. 3. impressi Græci & plerique scripti habent οὕτως ἀπολουῖ οἱ ἁμαρτωλοί: Vaticanus verò, ἔτοις ἀπολύντο: ita legit Interpres. quare & vertit, *sic pereant*. Eodē modo legunt viri docti, & sancti Hilarius & August. Theod. & Euthymius habent ἀπολουῖ.

Item versus ille παρεχθήτωσαν ἀπὸ προσώπου: in Vaticano est, παρεχθήσονται ἀπὸ προσώπου. ita legit Interpres: nam vertit, *turbabuntur à facie*. Et ita legit sanctus Hilarius, & beatus Augustinus.

In eodem Psalmo vers. 13. impressi libri, & plerique scripti habent: ὁ βασιλεὺς τῶν δυνάμεων τῆ ἀγαπῆτῃ τῇ ἀγαπῇ: sed in Vaticano legimus, ὁ βασιλεὺς τῶν δυνάμεων τῆ ἀγαπῆτῃ τῆ ἀγαπῆτῃ, καὶ τῇ ἀγαπῇ. quam lectionem habuit Interpres. itaque vertit, *Rex virtutum dilecti dilecti*. Sic legit & interpretatur beatus Augustinus. Repetitio, inquit, pertinet ad commendationem: quanquā istam repetitionē non omnes codices habent.

Est & in eodem, vers. 20. κύριος ὁ θεὸς ἐυλογητὸς, ἐυλογητὸς κύριος ἡμέραν καὶ ἡμέραν. sed in Vaticano hoc tantum legitur, ἐυλογητὸς κύριος ἡμέραν καὶ ἡμέραν. hanc lectionem secutus Interpres vertit, *Benedictus Dominus die, quotidie*. Eandem & beatus Hieronymus probat vt meliorem in his quæ sæpè citauimus. Sanctus Augustinus testatur in nonnullis codicibus haberi, *Benedictus Dominus Deus de die in diem*: sed in Græcis sic haberi, vt suprà diximus. Lege Augustinum. Hilarius habet, *Dominus Deus benedictus de die in diem*.

Eiusdem Psalmi vers. 25. qui legitur in Græcis codicibus vulgatis, ἐδεωρήσαν αἱ πορεῖαι σου: scriptoris vitio deprauatus est, vt docet sanctus Hieronymus ad Suniam. Sic enim in Septuaginta, & in Hexaplis se scriptum inuenisse affirmat: ἐδεωρήσαν ταῖς πορείαις σου. quam lectionem secutus Interpres vertit: *viderunt ingressus tuos*. Ita etiam ab Aquila, Symmacho, & Theodotione versum esse dicit, eodemque modo legi in quinta & sexta editione, idque cōuenire cum Hebræo. Græci libri tam impressi quàm scripti habent, ἐδεωρήσαν αἱ πορεῖαι σου ὁ θεός. quam lectionem Theodorus, & Euthymius habuerunt: eandem secutus & beatus Augustinus, legit, *visi sunt gressus tui Deus*. Ita & Cassiodorus monachus, & ante omnes istos S. Hilarius.

PSAL. LXVIII. titulus in vulgatis libris est, εἰς τὸ τέλος ὑπὲρ τῶν ἀλλοιωθησομένων ψαλμὸς τῷ Δαβίδ: In Vaticano verò totidem verbis legitur, excepta voce illa ψαλμὸς. Ita legerunt Augustinus & Cassiodorus. Hilarius verò habet vt est in vulgatis Græcis.

In eodem Psalmo vers. 18. iuxta vulgatam lectionem, μὴ ἀποσρέψῃς τὸ πρὸς ὅσον σου: in Vaticano legitur, καὶ μὴ ἀποσρέψῃς τὸ πρὸς ὅσον σε. Ita legit Interpres & Cassiod. quemadmodum etiam & in Hebræo inuenitur.

Item illud vers. 31. αἰνέσω τὸ ὄνομα τῷ θεῷ με μετ' ὠδῆς: in Vaticano est, αἰνέσω τὸ ὄνομα τῷ θεῷ μετ' ὠδῆς. Ita legit Interpres. Sic enim habet, *Laudabo nomen Dei cum cantico*. hanc lectionem probat sanctus Hieronymus ad Suniam his verbis: In sexagesimo octauo *Laudabo nomen Dei cum cantico*, pro quo dicitis vos reperisse in Græco, αἰνέσω τὸ ὄνομα τῷ θεῷ με μετ' ὠδῆς, id est, *Laudabo nomen Dei mei cum cantico*; sed *mei* superfluum est. Ita habet Hilarius, Augustinus & Cassiodorus.

Item illud vers. 35. καὶ ἡ γῆ, θάλασσα, καὶ πάντα τὰ ἔρποντα ἐν αὐτῇ: Vaticanus codex habet pro ἐν αὐτῇ, ἐν αὐτοῖς. quam lectionem secutus Interpres vertit, *omnia reptilia in eis*: in Hebræo etiam legitur ἐν παντὶ καὶ ἐν αὐτῇ Sanctus Augustinus eodem modo legit. sic enim habet, *omnia reptilia in eis*. Cassiodorus, *omnia reptilia in eis*. sanctus Hilarius secutus lectionem illam, τὰ ἔρποντα ἐν αὐτῇ habet, *omnia reptilia in eo*.

Paulò

Paulò pòst vers. 37. vulgata lectio habet, καὶ τὸ σπέρμα τῷ δέλων σου καὶ ἐξουσίαν αὐτῷ: sed in Vaticano exemplari habetur, καὶ τὸ σπέρμα τῷ δέλων αὐτῷ καθέξουσιν αὐτῷ; quam lectionem habuit Interpres. itaq. vertit, *Et semen seruorum eius possidebit eam*. Sic & sanctus Hilarius. Ita & beatus Augustinus: *Et semen*, inquit, *seruorum eius obtinebunt eam*. Theodoritus, & Euthymius habent τῷ δέλων σου, sed melius, τῷ δέλων αὐτῷ. Nam & in Hebræo est, וְיָרֶשׁ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל.

Item quod subiungitur vers. eod. καὶ οἱ ἀγαπῶντες τὸ ὄνομα σου: Vaticanus liber habet, καὶ οἱ ἀγαπῶντες τὸ ὄνομα αὐτῷ. quam lectionem secutus Interpres vertit, *Et qui diligunt nomen eius*. Sic legit sanctus Augustinus, & ante illum Hilarius, cum quibus conuenit Cassiodorus monachus. Græci libri tam impressi quàm scripti plerique habent τὸ ὄνομα σου. sed melius in Vaticano, τὸ ὄνομα αὐτῷ; nam & in Hebræo legitur וְיִשְׂרָאֵל.

PSAL. LXX. vers. 5. quod legitur in vulgatis libris πάντες οἱ ζῆλωτες σε ὁ θεός: in Vaticano est, πάντες οἱ ζῆλωτες σε. quā lectionē habuit Interpres, & B. August. Nec dubito illud, ὁ θεός additū esse: cum neque in vetustis exemplaribus, neq. in editione nostra vulgata, neq. in Hebræo sit, neq. in Comment. sancti Augustini.

PSAL. LXX. titulus iuxta vulgatos libros est, τῷ Δαβὶδ ψαλμὸς τῷ ἱδὲν ἰωνάδῳ καὶ τῷ πρώτῳ αἰχμαλωπιθέντων ἀνεπίγραφος παρ' ἐβραίοις: in Vaticano totidem verbis legitur, excepta voce illa, ψαλμὸς, & illis ἀνεπίγραφος παρ' ἐβραίοις. hanc lectionem sequitur sanctus Augustinus: sic enim habet: *Ipsi David filiorum Ionadab & eorum qui primi captiui ducti sunt*. Cassiodorus legit, *David psalmus filiorum Ionadab, & priorū captiuorum*. Theodoritus, Euthym. Complut. & alii plerique habent inscriptionē quam priorē posuimus. In Hebræo legitur ἀνεπίγραφος.

In eodem Psalmo vers. 12. legitur, ὁ θεός μου μὴ μακρυνῆς ἀπ' ἐμοῦ: sed in Vaticano ὁ θεός μου μὴ μακρυνῆς ἀπ' ἐμοῦ. hanc lectionem vt meliorem probat S. Hieronymus scribens ad Suniam; sic enim habet: *Quod dicitis in septuagesimo Psalmo positum esse, ὁ θεός μου μὴ μακρυνῆς ἀπ' ἐμοῦ, id est, Deus meus ne elongeris a me: meus, superfluum est. Vides vt sanctus Doctor affirmat, vocē illam μὴ superfluam esse. Et tamē habet B. Augustinus, Theodorit. Euthymius, & Complutensis præter vnum Vaticanum codicem, in quo est vera lectio, quā & Interpres secutus est, & Cassiodor. monachus. Conuenit etiam cum Hebræo. Sic enim habet וְיִשְׂרָאֵל.*

In eodem Psalmo, vers. 14. vulgati libri habent, ἐγὼ δὲ δεῖξω πάντας ἐλπίδας ὅτι σε: in Vaticano non est illud, ὅτι σε, neq. Interpres habuit, neq. in Hebræo legitur. In sancto Augustino est & in Cassiodoro, & aliis plerisque.

Paulò pòst vers. 17. sequitur in libris impressis, & plerisque manuscriptis, ὁ θεός μου ἀ ἐδίδαξάς με: sed Vaticanus habet, ὁ θεός ἐδίδαξάς με. Sic habuit Interpres. Itaque vertit, *Deus docuisti me*. Ita legit beatus Augustinus, ita & Cassiodorus: Theodoritus, & Euthymius legunt, ὁ θεός μου ἀ ἐδίδαξάς: sed melius legi, ὁ θεός ἐδίδαξάς με, vt in Vaticano est, non solum vulgata lectio, sed etiam beatus Hieronymus scribens ad Suniam & Frerellam, ostendit; idque conuenit cum Hebræo quod sic habet וְיִשְׂרָאֵל.

Sequitur vers. 18. in libris impressis & plerisque scriptis, ὁ θεός μου μὴ ἐγκαταλίπης με: sed melius in Vaticano, ὁ θεός μου μὴ ἐγκαταλίπης με; quemadmodum & vulgata lectio nostra habet: *Deus ne derelinquas me*. Sic legit beatus Augustinus, & Cassiodorus. Itaque putamus additam esse vocem illam μὴ: nam neque in Hebræo est: sic enim habet, וְיִשְׂרָאֵל.

Item vers. 19. pro eo quod legitur paulò pòst ἀ ἐποίησάς μοι μεγαλεῖα: in Vaticano inueni scriptum, ἀ ἐποίησάς μοι μεγαλεῖα. quam lectionem vertit Interpres, *qua fecisti magnalia*. Eandem sequitur beatus Augustinus & Cassiodorus monachus. Itaque videtur vox illa μοι addita, quippe quod neque in Hebræo legitur. Sic enim habet, וְיִשְׂרָאֵל.

Legitur in eodem, vers. 20. καὶ ἐν τῷ ἀβύσσῳ τῷ γῆς ἀνήγαγές με: sed in Vaticano est, καὶ ἐν τῷ ἀβύσσῳ τῷ γῆς πάλιν ἀνήγαγές με. Ita legens Interpres vertit, *Et de abyssis terra iterum reduxisti me*. Sic habet & S. Augustinus, & Cassiod. Itē quod sequitur vers. 21. ἐπλεόνασας ἐπ' ἐμὲ τὴν μεγαλωσύνην σου: in Vaticano legitur sine illis vocibus ἐπ' ἐμὲ. sic habuit Latinus Interpres: nam vertit, *Multipicasti magnificentiam tuam*. neque sanctus Augustinus legit illud ἐπ' ἐμὲ, neq. Cassiodorus. Græci tam scripti, quàm impressi habent, ἐπλεόνασας ἐπ' ἐμὲ. Statim subiungitur in vulgatis libris, καὶ ὅπως ῥέψας παρεκάλεσάς με, καὶ ἐν τῷ ἀβύσσῳ τῷ γῆς πάλιν ἀνήγαγές με: in Vaticano est hoc tantum, καὶ ὅπως ῥέψας παρεκάλεσάς με. Tantundem habuit Interpres: nam vertit, *Et conuersus consolatus es me*. Sic legit Cassiodorus. Verba illa quæ in Græcis plerisque sequuntur, καὶ ἐν τῷ ἀβύσσῳ τῷ γῆς πάλιν ἀνήγαγές με: videntur repetita ē loco superiore: quæ neque in Hebræo, neque in Vaticano exemplari leguntur. At beatus Augustinus legit, & interpretatur, quemadmodum & Euthymius monachus.

Sequitur vers. 22. in vulgatis Græcis, καὶ γὰρ ἐγὼ ἐξομολογήσομαι σοὶ ἐν λαοῖς κύριε: in Vaticano exemplari nō leguntur verba illa, ἐν λαοῖς κύριε, neque Interpres posterlegit. Sic enim vertit, *Nam & ego confitebor tibi in uasis*, &c. Ita & beatus Augustinus, nisi quod pro *Nam & ego*, habet, *Etenim ego confitebor tibi*. Voces illas ἐν λαοῖς κύριε habent Theodoritus, & Euthymius. Sed neq. in editione vulgata Latina leguntur, neque in exemplari Vaticano, vt diximus, neque in Hebræo.

PSAL. LXXI. titulus iuxta vulgatos codices est, εἰς Σολομὼν ψαλμὸς τῷ Δαβὶδ: sed in Vaticano legitur hoc tantum, εἰς Σολομὼν: atque ita sanctus Doctor Augustinus legit. Ait enim, *In Salomone* quidem Psalmi huius titulus prænotatur. Conuenit inscriptio hæc cum Hebræo, in quo sic legitur וְיִשְׂרָאֵל.

In eodem Psalm. ver. 3. vulgata lectio habet, ἀναλαβέτω τὰ ὄρη εἰρηλῶν τῷ λαῷ καὶ οἱ βενοὶ δικαιοσύνης: in Vaticano totidem verbis legitur, nisi quod pro δικαιοσύνης est ἐν δικαιοσύνη, quæ lectio conuenit cum Hebræo. sic enim in illo est: וְיִשְׂרָאֵל.

Item illud vers. 8. quod in vulgatis libris legitur, ὅπο ποταμῶν ἕως περὶ πόντον: in Vaticano est, ὅπο ποταμῶν ἕως περὶ πόντον. Sic habuit Interpres, atque idē vertit, *a flumine usque ad terminos*. Sic legit B. Augustinus, & Theodor. Conuenit etiam cum Hebræo, in quo legitur in numero singulari, vt habet vulgata nostra editio.

Prope finem Psalmi vers. 18. legitur in libris tam impressis quàm manuscriptis, εὐλογητὸς κύριος ὁ θεός τῆ ἰσραήλ. sed in libro beati Hieronymi ad Suniā, docemur locū hunc sic legi debere, εὐλογητὸς κύριος ὁ θεός, ὁ θεός τῆ ἰσραήλ: sic enim scribit Doctor ille. Dicitis in Græco bis *Deus* non haberi, cum & in Hebraico sit, & apud LXX. & manifestissime triplex Domini Dei, Deique nuncupatio mysterium sit Trinitatis.

Sequitur vers. 19. & ult. καὶ εὐλογημένον τὸ ὄνομα τῆς δόξης αὐτῆς εἰς τὸν αἰῶνα καὶ εἰς τὸν αἰῶνα τῶ αἰῶνος. Vaticanus liber non habet hæc, καὶ εἰς τὸν αἰῶνα τῶ αἰῶνος. Apertē autem intelligimus hæc addita esse à beato Hieronymo, qui sic ait, scribens ad Suniam. Illud & in *seculum seculi*, superflue, sciatis à Græcis esse appositum, quod nec Hebræus habet, nec LXX. Interpretes. S. Augustinus in sua enarratione habet, & interpretatur.

PSAL. LXXII. ver. 6. quod vulgata lectio habet, ὅτι τοῦτο ἐκράτισεν αὐτὸς ἡ ὑπερηφανία αὐτῶν εἰς τέλος: in Vaticano scriptum inuenimus sine illis vocibus αὐτῶν εἰς τέλος, quæ neq. Interpres habuit: nam vertit, *Propterea tenuit eos superbia*. Item beatus Augustinus, *ideō*, inquit, *obtineuit eos superbia*. hanc lectionem puto veriore esse: cum in editione vulgata, & in exemplari Vaticano inueniatur, atque in Commentariis sancti Augustini & in Hebræo: sic enim in illo est וְיִשְׂרָאֵל.

Item vers. 7. quod sequitur, ἐξελύσεται ὡς ἐν σέατος ἡ ἀθμία αὐτῶν, sanctus Hieronymus scribens ad Suniam, affirmat

affirmat legendum, *ἔξελεύσατο ὡς ἐκ στήθους ἡ ἀδικία αὐτῶν*. Hieronymi verba sunt: De septuagesimo secundo, *prodiit quasi ex adipe*; & vos dicitis in Græco reperisse *ἔξελεύσατο*, id est, *prodiit*, quod falsum est. Nam & apud LXX. Interpretes ita scriptum est, *ἔξελεύσατο ὡς ἐκ στήθους ἡ ἀδικία αὐτῶν*. sanctus August. ita legit, ut editio nostra vulgata: sed Græci tam impressi quam scripti habent, quod sanctus Hieron. affirmat mendose legi.

Est in eod. Psalmo iuxta vulgatos libros vers. 17. καὶ συνὼ εἰς τὰ ἔχματα αὐτῶν: at sanctus Hieron. docet, scribēs ad Suniam, coniunctionē illam καὶ superfluum esse.

Item illud vers. 18. quod vulgata lectio habet, *ἔξ τας δολιότητας αὐτῶν ἔδου αὐτοῖς κακὰ*: in Vaticano exemplari legitur, *ἔξ τας δολιότητας ἔδου αὐτοῖς*: quam lectionem secutus Interpres vertit, *propter dolos posuisti eis*. Eodē modo habuit locum hūc S. Augustinus: sic enim habet, *propter dolositatem posuisti eis*. Cassiodorus legit, *propter dolos posuisti eis mala*. In Hebræo legitur post verbū *posuisti* in casu dandi, sicut & in editione vulgata. itaq. videtur addita vox illa κακὰ, ἡ τῇ ψῆφῃ τῇ τῇ τῇ.

Vers. 24. impressi libri & scripti habent, καὶ ἐν τῇ βαλῇ σου: in Vaticano legitur, ἐν τῇ βαλῇ σου, absque coniunctione illa, quemadmodum & sanctus Augustinus legit, & Cassiodorus. Idem locus & in Hebræo est sine coniunctione.

PSAL. LXXIII. vers. 5. Græci libri scripti, & impressi habent, ὡς εἰς τὴν ἔξοδον ὑπερέβην: in Vaticano est ὡς εἰς τὴν εἰσοδον ὑπερέβην. Interpres, & sanctus Augustinus legerunt, εἰς τὴν ἔξοδον. Itaque alter habet, *in exitu*, alter *in egressu*. Cassiodorus videtur legisse, εἰς τὴν εἰσοδον. Sic enim habet, *sicut in via*. Theodoritus & Euthymius legunt, εἰς τὴν ἔξοδον.

Vers. 8. vulgata lectio habet, *δύτε καὶ καταπαύσω με*. LXX. Interpretum editionem habuisse, *δύτε καὶ καταπαύσω με*, testis est sanctus Doctor Hieronymus in iis quæ scripsit ad Suniam & Fretellam, his verbis: Sexta, inquit, editio habet, *καταπαύσω με*, id est, *comburamus*: quod & LXX. iuxta Hexaplorum veritatem transtulisse perspicuum est. Idem tamen Hieronymus fateatur se legisse etiam hoc modo in Græcis libris *δύτε καὶ καταπαύσω με*: qui & transtulisse se dicit, *quiescere faciamus*, quam lectionem habet etiam Interpres Latinus. Eandem habuerunt Augustinus, & Cassiodorus, nisi quod pro *quiescere faciamus omnes dies festos*, legunt, *comprimamus omnes solemnitates*.

Vers. 9 legitur in plerisque Græcis, τὰ σημεῖα αὐτῶν ἐκ εἰδωλῶν. quam lectionem sequitur & Euthymius; sed codices emendatiores habent, τὰ σημεῖα ἡμῶν. Quod ita legens Interpres vertit, *signa nostra*. Sic sanctus Augustinus, & Cassiodorus. quod & cum Hebræo convenit. Sic enim in illo est וְכִי יִרְאוּ אֵת הַמִּצְוֹת

Post aliquot versus vers. 17. vulgata lectio habet, *σὺ ἐποίησας πάντα τὰ ὀνόματα τῆς γῆς*: in exemplari Vaticano est, *σὺ ἐποίησας πάντα τὰ ὀνόματα τῆς γῆς*. quod nimirum & Interpres sic legit: nam vertit, *Tu fecisti omnes terminos terre*. Sic legit sanctus Augustinus: sic & Cassiodorus. Euthymio monacho placet lectio illa, *σὺ ἐποίησας πάντα τὰ ὀνόματα*. sed melius Theodoritus & legit & interpretatur, *σὺ ἐποίησας πάντα τὰ ὀνόματα*. Sic habetur & in Complutensi. Convenit lectio hæc etiam cum Hebræo, in quo legitur וְכִי יִרְאוּ אֵת הַמִּצְוֹת

Vers. 23. & ult. legitur in libris vulgatis, *μὴ ὀπιλάθῃ τῆς φωνῆς τῶν οἰκετῶν*: sed melius in Vaticano, *μὴ ὀπιλάθῃ τῆς φωνῆς τῶν ἐχθρῶν*. quam lectionē secutus Interpres vertit, *Ne obliuiscaris voces inimicorum*. Græca illa quam priorem posuimus, legitur apud Euthymium monachum, & Theodorum, licet Euthymius admoneat in nonnullis exemplaribus inueniri scriptū *οἰκετῶν*, propter affinitatem vocum *οἰκετῶν*, & *οἰκετῶν*. Sanctus Augustinus legit, *Ne obliuiscaris voces deprecantium te*, nimirum secutus eam lectionē τῶν οἰκετῶν σου. sed verior est, quam vulgata editio habet; & beatus Hieronymus scribens ad Suniam, confirmat Aquilæ, Symmachi, &

LXX. Interpretū testimonio. Convenit etiā cū Hebræo.

PSAL. LXXIII. vers. 2. vulgata lectio est, *ἔξομολογήσῃ σοι ὁ θεός, ἔξομολογήσῃ σοι*. Tantundem est in Vaticano, nisi quod in secundo ὁμολογήσῃ σοι non additur σοι, neque in Hebræo legitur.

Vers. 2. sequitur in vulgatis tam impressis quam scriptis, *διηγέσμαι πάντα τὰ θαυμάσιά σου*. de qua lectione beatus Hieron. scribens ad Suniam, sic ait: In LXXIII. Narrabimus mirabilia tua: pro quo male apud Græcos legitur, *διηγέσμαι πάντα τὰ θαυμάσιά σου*. Hæc Hieronymus. sed beatus Augustinus, Cassiodorus, Theodoritus, & Euthymius sequuntur lectionem hanc: *Narrabo omnia mirabilia tua*. Quamobrem apparet quod in editione nostra Latina legitur; *Narrabimus mirabilia tua*; id legi iuxta emendationem sancti Hieronymi.

In eodem Psalmo vers. 6. vulgata lectio habet, καὶ μὴ λαλεῖτε: in Vaticano legitur sine coniunctione illa καὶ: etiam ita habet Latina editio.

PSALM. LXXVI. vers. 7. ἡ δολεῖσθαι καὶ ἰσχυρὰ τὸ πνεῦμά μου. Interpres Latinus legit, *ἡ δολεῖσθαι καὶ ἰσχυρὰ τὸ πνεῦμά μου*: itaque vertit, *Meditabar, & scopebam spiritum meum*. hanc autem esse veram lectionem affirmat sanctus Hieronymus scribēs ad Suniam, his verbis: Pro eo quod nos diximus *scopebam*, LXX. potuerunt *ἰσχυρὰ*, quod Symmachus transtulit ἀνερόνους, id est, *perscrutabar*, siue *quarebam*, & quinta similiter. hanc lectionem secutus sanctus Augustinus legit in Commentariis: *Perscrutabar spiritum meum*. Cassiodorus habet, *ventilabam in me spiritum meum*. Complutensis habet, *ἰσχυρὰ τὸ πνεῦμά μου*. Testis est sanctus Hieronymus in Græcis codicibus ita quoque inueniri: sed ipse legit *ἰσχυρὰ*, quare & vertit, *scopebam*. Notanda sunt quæ pro huius verbi explanatione scripsit his verbis ad Suniam: Proprie *σκαλισμός* in agricultura dicitur in sarriendo, id est sarrulando, & quomodo ibi quaruntur herbarum sarculoque secantur; sic & iste retractatum cogitationum suarum metaphoricis à sarculo demonstravit. Et sciendum quod *ἰσχυρὰ* non semel, sed frequenter significet. Eundem locum citans sanctus Athanasius in epistola ad Serapionem legit, *ἰσχυρὰ*, sed puto mendose scriptum pro *ἰσχυρὰ*.

In eodem Psalmo vers. 9. ἡ εἰς τέλος τὸ ἔλεος αὐτοῦ ὅσοι κόψει, συνετέλεσε ῥῆμα δὲ πρὸς ἡμεῖς εἰς ἡμεῖς. in exemplari Vaticano totidem verbis legitur hic locus, exceptis illis duabus vocibus *συνετελεσε ῥῆμα*: quas & beatus Hieronymus scribens ad Suniam, affirmans in exemplaribus non inueniri, sic ait, *à generatione in generationem*. Hoc quod Græcum sequentes, inuenisse vos dicitis *συνετελεσε ῥῆμα*, id est, *consummavit verbum*, rectè non habetur in Latino, quia & in nullo habetur Interpretum. Vulgata nostra lectio non habet, neq. Cassiodorus, neq. S. Augustinus, Theodoritus, Euthymius & Complutensis habent: videntur hæc duæ voces *συνετελεσε ῥῆμα* additæ ex Hebræo, in quo ita legitur וְכִי יִרְאוּ אֵת הַמִּצְוֹת

Prope finem Psalmi vers. 20. vulgata lectio habet, ἐν τῇ θαλάσῃ αἱ ὁδοὶ σου: sed in Vaticano exemplari legitur, ἐν τῇ θαλάσῃ ἡ ὁδὸς σου. quam lectionem secutus Interpres vertit, *in mari via tua*. Sic legit beatus Augustinus & Cassiodorus.

PSAL. LXXVI. vers. 6. καὶ ἀπαγγελοῦσιν αὐτὰ, beatus Hieronymus admonet vocem illam, αὐτὰ non esse in Hebræo: in illo enim est וְכִי יִרְאוּ אֵת הַמִּצְוֹת

In eodem Psalmo vers. 30. legitur, ἐπὶ τῷ βρώσῳ αὐτῶν: in Vaticano est, ἐπὶ τῷ βρώσῳ αὐτῶν. Sic habuit Interpres. Nam vertit: *Adhuc escæ eorum erant in ore ipsorum*. Convenit lectio cū Hebræo. In illo enim sic legitur וְכִי יִרְאוּ אֵת הַמִּצְוֹת

Sequitur vers. 31. in libris vulgatis, καὶ ἀπέκτεψεν ἐκ τῶν πλείονων. sed corruptè legitur, ut affirmat sanctus Hieronymus, scribens ad Suniam: Sic, inquit, habetur in Hebræo וְכִי יִרְאוּ אֵת הַמִּצְוֹת quod Aquila interpretatus est, *ab ipso*. Symmachus τῶν ὑποφωτισμένων, Septuaginta, & Theodotio, & quinta editio ἐν τοῖς πλείονων αὐτῶν: quod qui-

quod quidam non intelligentes putauerunt scriptum, ἐν τοῖς πλήρεσιν: hæc Hieronymus. Corruptè autem legitur apud illum, πλείον pro πίοον, ignoratione Græcæ linguæ factū est, ut ex πίοον fieret mutatio in πλείον, nimirum ex voce obscuriore in clariorem, ut in multis aliis factū videmus. quod autē πίων idem valeat quod pinguior, docent Græcarum dictionum Interpretes; & præsertim Eustathius in Commentariis Iliados in litteram π, & aliis locis: qui & vocem hanc πίων vsitatam esse affirmat in soluta oratione, quemadmodum πίνω apud Poetas frequentius inuenitur. Sanctus Augustinus ait se in Græcis quos habebat inuenisse ἐν πλείον, sed interpretatur tamen illam alteram lectionem, ἀκείδι pingues eorum, Cōplutensis, Euthymius, & alij Græci mendosè habent, ut diximus, ἐν πλείον.

Post paucos versus vers. 34. ὅταν ἀπέκτενεν αὐτὸς, τότε ἐξεΐχθη. in Vaticano legitur sine coniunctione illa τότε, neque Interpres habuit.

Item illud, καὶ ἐκ ἐμνήθησαν, in Vaticano est, καὶ ἐμνήθησαν, quam lectionē habet vulgata editio Latina, & conuenit cum Hebræo, quod his verbis habet וַיִּזְכְּרוּ.

Vers. 45. Ἐξαπείλειεν εἰς αὐτὸς κυόμεναι: ex beato Hieronymo discimus legendum esse κυόμεναι: sic enim scribit ad Suniam, Cœnomyia, non ut Latini interpretati sunt, musca canina dicitur per y Græcam litteram: sed iuxta Hebraicam intelligentiam per æ diphthongon debet scribi, ut sit καινομύα, omne genus muscarum: sed Aquila παμμύαν, id est omnimodam muscam interpretatus est.

Vers. 55. καὶ ἐκ ἐρείσατο ὑπὸ θανάτου, in Vaticano legitur sine coniunctione καὶ, sic & in Hebræo. Sic in editione vulgat.

PSAL. LXXVII. vers. 2. quod legitur in vulgatis, ἔθεντο ἱερουσαλήμ ὡς ὅπου φυλάκιον. Vaticanus liber habet, ἔθεντο ἱερουσαλήμ εἰς ὅπου φυλάκιον. quemadmodū & Interpres legit, sic enim vertit, Posuerunt Hierusalem in promotorum custodiam. sic se transulisse affirmat sanctus Hieronymus scribens ad Suniā. ita beatus Augustinus. Cassiodorus secutus est lectionem ὡς ὅπου φυλάκιον.

In eod. Psalmo ver. 6. vulgati libri habent, ὅτι τὰ ἔθνη ἔα μὴ γνώσκοντά σε. sed Vaticanus, ὅτι ἔθνη ἔα μὴ ἐπεγνώκοντά σε. quam lectionē, secutus Interpres vertit: In gentes quæ te non nouerunt. Ita & sanctus Augustinus. lectio conuenit cum Hebræo, in quo est וְהַגִּיתָ לָהֶם וְהָיוּ יִירְאוּ.

Paulò post vers. 8. in vulgatis, οἱ οἰκητοὶ σου κύριε: Vaticanus non habet κύριε, neque Interpres habuit, neque in Hebræo legitur.

Vers. 13. & vltim. habet iuxta vulgatos codices, ἀνδομολογήσῃ σοι ὁ θεός: in exemplari Vaticano iisdē verbis legitur, excepta voce illa, ὁ θεός: quam nec Interpres habuit, nec est in Hebræo. In illo enim sic est וְהָיוּ יִירְאוּ.

PSAL. LXXIX. vers. 5. quod legitur in libris tam scriptis quàm impressis, ὅτι τὴν πρὸς σου δούλων σου: exemplar Vaticanum habet, ὅτι τὴν πρὸς σου δούλων σου. Ita & Interpres Latinus legit: nam vertit, Super orationem serui tui.

In eodem vers. 12. καὶ ἕως ποταμῶν: in Vaticano legitur, καὶ ἕως ποταμῶν. Ita & Interpres vertit, Et usque ad flumen. conuenit cum Hebræo.

Item illud vers. 15. καὶ ἐπὶ βλεφάρων ἔξ ἑρανοῦ: legitur in Vaticano sine coniunctione illa, καὶ, quæ neque in Hebræo est, neque in editione nostra vulgata Latina.

PSAL. LXXXI. vers. 4. ἐν χειρὶς ἀμαρτωλοῦ μίσωσιν αὐτὸν: in Vaticano legitur sine voce illa αὐτὸν: quam neque Interpres noster habuit, neque in Hebræo est.

Paulò post vers. 5. Σαλδοθήσονται: in Vaticano habetur σαλδοθήσονται. quam lectionem secutus Interpres vertit, mouebuntur. Ita legit sanctus Augustinus.

PSAL. LXXXII. vers. 9. καὶ γὰρ καὶ Αασέρ: in Vaticano legitur, καὶ γὰρ Αασέρ, neque in Hebræo est altera coniunctio.

PSAL. LXXXIII. vers. 6. Μακάριος ἀνὴρ ὃς ἐστίν. in Vaticano legitur, μακάριος ἀνὴρ ὃς ἐστίν. Ita & Interpres legens vertit, Beatus vir cuius.

Paulò post vers. 8. κύριος ὁ θεὸς τῶν δυνάμεων: in Vaticano est, κύριε ὁ θεὸς τῶν δυνάμεων. Ita & Interpres habuit: sic enim vertit, Domine Deus virtutum. ita legit & beatus Augustinus.

PSAL. LXXXV. vers. 15. in vulgatis libris est, καὶ σὺ κύριε ὁ θεὸς μου: in Vaticano legitur sine illa voce μου. quam neque Interpres habuit, neque est in Hebræo. Notauit hoc sanctus Hieronymus scribens ad Suniam his verbis. In Græco inuenisse vos dicitis: καὶ σὺ κύριε ὁ θεὸς μου, id est, Tu Domine Deus meus, quod superfluum est. meus enim nec in Hebræo habetur, nec in LXX.

PSAL. LXXXVI. vers. 5. vulgati libri habent tam impressi, quàm scripti, Μήτηρ Σιών. sanctus Hieronymus in explanatione huius loci affirmat septuaginta Interpretes transulisse, Μήτηρ Σιών. cumque multi non intelligerent, addidisse ρ: itaque factum esse, ut pro μήτηρ legerent μήτηρ. idque vulgò legi solitum asserit sanctus Doctor. Itaq. non negligit lectionē illam, sed interpretatur: licet & alteram quoque interpretetur, quæ neque Theodoritus, neque Euthymius monachus nouerunt. Illi enim & legunt, & interpretatur Μήτηρ Σιών. Et qui multis annis fuit ante Theodoritum, & Euthymium, Apollinaris in paraphrasi quam versibus scripsit in Psalmo, legit Μήτηρ Σιών: sic enim habet, Μήτηρ Σιών, ἡ μήτηρ Σιών, καλέσεται. hæc lectionem secutus est sanctus Ambrosius, ut licet videre in libro primo De fide ad Gratianum Augustum, & in Oratione funebri de excessu fratris Satyri. eandem sequitur, & interpretatur sanctus Augustinus, & Cassiodorus. Cum igitur tot, & tanti viri sequantur Græcam illam lectionem Μήτηρ Σιών, non cenſeo mutandam esse in eam, quæ est Μήτηρ, sed ut nostra Latina vulgata, Nunquid Sion, retinenda & seruanda est: ita & illa Græca in editione Græca: nullū enim neque librū neq. Interpretem inueni (de Græcis loquor) qui non sic habeat Μήτηρ Σιών.

PSAL. LXXXVII. vers. 19. ὅτι καὶ κυρίου ἡ ἀντίληψις ἡμεῶν. Vaticanus codex habet, ὅτι καὶ κυρίου ἡ ἀντίληψις ἡμεῶν. quam lectionem secutus Interpres vertit, Quoniam Domini est assumptio nostra. sanctus Augustinus legit, Quoniam Domini est susceptio. Cassiodorus habet, Quoniam Domini est assumptio. sed editio vulgata conuenit cum Hebræo, in quo sic legitur וְהָיוּ יִירְאוּ.

Vers. 20. τότε ἐλάλησας ἐν ὁράσει τοῖς υἱοῖς σου, totidem verbis legitur in his, quæ scripsit beatus Hieronymus ad Suniā, nisi quod pro τοῖς υἱοῖς affirmat legendū esse τοῖς ἀγίοις σου. Ita enim ait omnes transulisse. Eodem modo legit Interpres: Tunc, inquit, locutus es in visione sanctis tuis: conuenit lectio cum Hebræo. sic enim in illo est: וְהָיוּ יִירְאוּ.

Item illud vers. 33. καὶ ἐν ταῖς μάστιξι τὰς ἀδικίας αὐτῶν, in Vaticano legitur pro τὰς ἀδικίας τὰς ἀμαρτίας. Ita & Interpres: Et in verberibus peccata eorum. sanctus Augustinus secutus est lectionem illam, τὰς ἀδικίας αὐτῶν.

PSAL. LXXXIX. vers. 2. quod libri vulgati tam impressi quàm scripti habent, ὑπὸ τῆς αἰῶνος καὶ ἕως τῆς αἰῶνος σὺ εἶ. Ita legendum esse admonet sanctus Hieronymus scribens ad Suniam, ὑπὸ τῆς αἰῶνος καὶ ἕως τῆς αἰῶνος σὺ εἶ ὁ θεός: quod Hebraicè dicitur וְהָיוּ יִירְאוּ.

Item illud vers. 4. quod vulgata lectio habet, ὅτι χίλια ἔτη ἐν ὀφθαλμοῖς σου κύριε: in exemplari Vaticano habetur sine voce illa κύριε, neque editio nostra habet, neque sanctus Augustinus, neque in Hebræo legitur.

Item illud vers. 10. ὅτι ἐπὶ ἅλθε προφῆτις ἐφ' ἡμᾶς, sanctus Hieronymus admonet legendum sine vocibus illis ἐφ' ἡμᾶς. ait enim hoc superfluum esse.

PSALM. XCIII. vers. 9. quod legitur iuxta vulgatos codices, ὁ πλάσας τὸν ὀφθαλμὸν, ἐχὶ κατανοεῖ: apud Philonem in libro περὶ φύσεως habetur, ὁ πλάσας τὸν ὀφθαλμὸν,

θαλμὸν, ἐχλ' ἐπιβλέψεν. hæc lectio cōuenit cū Hebræo, vt videre poterunt qui Hebræam linguā bene norunt.

PSAL. XC VII. vers. 3. in vulgatis legitur, ἐμνήσθη τῆ ἐλπίδος αὐτοῦ τῷ Ιακώβ. sed beatus Hieronymus scribens ad Suniam, admonet illud τῷ Ιακώβ esse superfluum: neque enim in Hebræo est, neque in codicibus emendatis, neque Latina editio vulgata habet.

PSAL. CXV I I. in litera Daleth vers. 27. iuxta vulgatam lectionem in Græcis libris habetur, ἐνύσταξεν ἡ ψυχὴ μου. quod Interpres Latinus vertit, *Dormitauit anima mea*; sanctus Ambrosius legit, *Stillauit anima mea*: sed in explanatione affirmat aliquos codices habere *dormitauit*, quia ἐνύσταξεν, & ἔσταξεν duabus literis distant; potuit, inquit, Interpres, vel antiquarius scriptor hic falli. Et paulò post idem Ambrosius, Qui facilioribus, inquit, laborum vtuntur compendiis, *dormitauit*, accipiunt. Sed Origenes qui multorum interpretationes diligenti discussit indagine, *stillauit*, secutus est. hæc sanctus Ambrosius. Sed beatus Augustinus, & Cassiodorus legunt, *dormitauit*, quemadmodum & editio nostra vulgata habet. Sanctus Hieronymus in his quæ vertit ex Hebræo, legit, *distillauit anima mea*.

In eodem in litera Vau & vers. 41. legitur in libris impressis, τὸ σωτήριόν σου καὶ τὸν λόγον σου. sed in Vaticano habetur τὸ σωτήριόν σου καὶ τὸ λόγιόν σου: quæ lectio cum illa conuenit quam habet vulgata editio, *Salutare tuum secundum eloquium tuum*.

Paulò post in eadem litera Vau vers. 47. vulgati libri Græci habent, αἶς ἠγάπησα σφόδρα. sanctus Hieronymus scribens ad Suniam, dicit vocem illam σφόδρα additam & superfluum esse.

Vers. 68. in litera Teth ρησὺς εἴ σὺ κύριε: in Vaticano legitur, ρησὺς εἴ σὺ. ita legit & Interpres: nam vertit, *bonus es tu*. Illud κύριε neque in Hebræo est.

Paulò post in eadem litera Teth vers. 69. ἐγὼ δὲ ἐν ὅλῃ καρδίᾳ μου: in Vaticano legitur sine voce illa μου: quam & beatus Hieronymus additam esse affirmat. non est in editione nostra vulgata, neque in Hebræo.

In eodem Psal. ver. 105. λύχνος τοῖς ποσὶ μου ὁ νόμος σε, in Vaticano, λύχνος τοῖς ποσὶ μου ὁ λόγος σου; quā lectionem secutus Interpres vertit, *Lucerna pedibus meis verbum tuum*: Ita legit sanctus Augustinus, & ante illum sanctus Ambrosius & Cassiodorus. Conuenit etiam cum Hebræo, in quo sic legitur יְהִי לִי נֵר בְּרַגְלַי.

Paulò post in litera Nun vers. 109. vulgati libri Græci tam scripti quàm impressi habent ἡ ψυχὴ μου ἐν ταῖς χερσὶ σου, interpretes legit ἡ ψυχὴ μου ἐν ταῖς χερσὶ μου: Itaque vertit, *Anima mea in manibus meis*. hanc lectionem approbans sanctus Hieronymus, scribens ad Suniam, ait, Sciendum est & apud Hebræos, & apud LXX, & apud omnes alios Interpretes scriptum esse *in manibus meis*, & non *in manibus tuis*, quod Hebraicè dicitur; & omnes apud Græcos Ecclesiastici Interpretes istum locum sic edisserunt; & est breuiter hic sensus: Quotidie periclitor, & quasi in manibus meis sanguinè meum porto, & tamen legem tuam non obliuiscor: hæc sanctus Doctor. beatus Ambrosius in Commentariis quæ scripsit in hunc Psalmum, asserit duobus modis hunc locum scriptum inueniri; ἐν ταῖς χερσὶ μου, & ἐν ταῖς χερσὶ σου. sed in plerisque legi, ἐν ταῖς χερσὶ σου. sanctus Augustinus: Nonnulli, inquit, codices habent, *in manibus meis*: sed plures *in tuis*. Et hoc quidem planum est. *Iustorum enim anima in manu Dei sunt*. *Anima verò mea in manibus meis*, quomodo intelligatur ignoro. Cassiodorus monachus secutus est lectionem illam: *Anima mea in manibus tuis*. Theodoritus & Euthymius legunt, & interpretantur, *Anima mea in manibus tuis*: sed melius, vt diximus, legitur, *Anima mea in manibus meis*, vt in editione vulgata habetur, & in Hebræo in quo est, יְהִי לִי נֵר בְּרַגְלַי.

In eodem Psalmo in litera Pe vers. 136. διεξόδους ὑδάτων κατέβησαν οἱ ὀφθαλμοί μου. sanctus Ambrosius

tractans hunc locum, hæc scripsit: Sunt codices qui habent διεξόδους ὑδάτων κατέβησαν οἱ ὀφθαλμοί μου. sed ego in Græco codice meo κατέβησαν legi, hoc est, *descenderunt*: in quo potest fieri, vt in vtrambilibet partem duarum adiectione, aut diminutione literarum scriptor errauerit. hæc sanctus Ambrosius. Videtur Interpres Latinus secutus lectionem illam διεξόδους ὑδάτων κατέβησαν οἱ ὀφθαλμοί μου vertisse, *Exitus aquarum duxerunt oculi mei*. beatus Hilarius legit, *Exitus aquarum transierunt oculi mei*. sanctus Augustinus legit, *Exitus aquarum descenderunt oculi mei*, videtur legisse διεξόδους ὑδάτων κατέβησαν οἱ ὀφθαλμοί μου. Testatur idē Doctor se in nonnullis codicibus legisse, *transierunt oculi mei*. sanctus Hieron. vertit ex Hebræo, *Rini aquarum fluebant de oculis meis*. Item quod sequitur ἐπεὶ ἐκ ἐφύλαξα τὸν νόμον σου, in codicibus emendatis legitur, ἐπεὶ ἐκ ἐφύλαξαν τὸν νόμον σου. quam lectionem secutus Interpres vertit: *Quoniam non custodierunt legem tuam*. in Hebræo etiam legitur, יָרַשׁ אֱלֹהִים.

In eodem legitur in litera Sade vers. 138. καὶ ἀλήθειαν σφόδρα. in aliis autem emendatis, καὶ ἀλήθειαν σε σφόδρα. quam lectionem secutus Interpres vertit: *Veritatem tuam nimis*. Ita legit sanctus Hilarius, & beatus Augustinus, & Cassiodorus monachus.

In eodem Psalmo legitur iuxta nonnullos impressos codices ἐφύλαξεν ἡ ψυχὴ μου τὰ μαρτύριά σου καὶ ἠγάπησεν. emendati libri habent post verbum illud ἠγάπησεν, αὐτὰ σφόδρα.

PSAL. CXIX. vers. 2. illud ὑπὸ χειλέων ἀδίκων καὶ ὑπὸ γλώσσης δολίας sine coniunctione illa καὶ legendum esse affirmat beatus Hieronymus scribens ad Suniam. neque in Hebræo est coniunctio.

PSAL. CXX. vers. 3. quod legitur, μὴ δώης εἰς σάλον τὸν πόδα σου, in codicibus emendatis habetur, μὴ δώῃ εἰς σάλον τὸν πόδα σου. quam lectionem secutus Interpres vertit, *Non det in commotionem pedem tuum*. Ita legit & interpretatur sanctus Hilarius. beatus Augustinus sequitur lectionem illam μὴ δώῃς. Ita Chrysostomus, Theodoritus, & Euthymius monachus. Editio Complutensis habet μὴ δώῃ. quod etiam cōuenit cum Hebræo: sic enim in illo legitur, יִהְיֶה לִי נֵר בְּרַגְלַי.

PSALM. CXXIII. vers. 3. quod legitur, ἐν τῷ ὄργῳ διώμα τὸν θυμὸν αὐτὸ ἐφ' ἡμας: Vaticanus codex habet ἐν τῷ ὄργῳ διώμα τὸν θυμὸν αὐτῶν ἐφ' ἡμας. Ita legit Interpres: nam vertit, *Cum irasceretur furor eorum super nos*. Ita legit sanctus Hilarius, nisi quod pro furor eorum, habet, *animus eorum*. Sanctus Augustinus legit, vt habet vulgata nostra editio; quæ conuenit cum Hebræo, sic enim in illo est וַיִּזְעַק.

PSALM. CXXVI. vers. 5. & vlt. quod impressi libri habent, μακάριος, ὃς πληρώσει, in Vaticano legitur, μακάριος ἀνὴρ, ὃς πληρώσῃ: Atque ita legendum esse docet sanctus Hieronymus, scribens ad Suniam. Eandem lectionem secutus Interpres vertit, *Beatus vir qui implebit*. beatus Ioannes Chrysostomus legit, μακάριος ἀνδρὸς. Conuenit lectio cum Hebræo.

Extremus versus eiusdem Psalmi legitur in libris vulgatis, & καταιχυθήσονται ὅταν λαλοῦσι τοῖς ἐχθροῖς αὐτῶν ἐν πύλαις, in Vaticano exemplari leguntur hæc totidem verbis, nisi quod pro αὐτῶν habetur αὐτῶν. Ita legit & sanctus Ioannes Chrysostomus in explanatione huius Psalmi.

PSALM. CXXVII. vers. 6. & vlt. quod legitur in libris vulgatis, καὶ ἰδοὺ υἱὸς τοῦ ἡδὼν σου εἰρλήν ὅτι τὸν ἰσραήλ: in exemplari Vaticano habetur totidem verbis; nisi quod pro εἰρλήν ὅτι τὸν ἰσραήλ, legitur εἰρλήν ὅτι τὸ ἰσραήλ. quam lectionem secutus est sanctus Hilarius: sic enim habet: *Et videas filios filiorum tuorum, & pacem super Israel*. Ita legit & Arnobius in Commentariis: *Et videas*, inquit, *filios filiorum tuorum pacem super Israel*. beatus Ioannes Chrysostomus legit, εἰρλήν ὅτι τὸν ἰσραήλ. Ita Theodoritus & Euthymius.

PSALM.

PSALM. CXXIX. vers. 4. quod libri tam impressi quàm scripti habent *ἐνεκεν τῷ ὀνόματός σου ὁπόμενα σε κύριε*, in libris emendatis legitur, *ἐνεκεν τῷ νόμου σου*. quam lectionem secutus Interpres vertit, *Propter legem tuam sustinui te Domine*. In Complutenſi habetur, *ἐνεκεν τῷ ὀνόματός σου*. Ita in Commentariis Theodori & Euthymij. Sanctus Ioannes Chrysostomus licet legat *ἐνεκεν τῷ ὀνόματός σου*: affirmat tamen apud nonnullos legi *ἐνεκεν τῷ νόμου σου*. Fatetur sanctus Hieronymus plura exemplaria inueniri, quæ habeant, *ἐνεκεν τῷ ὀνόματός σου*. sed tamen veram lectionem esse asserit, *ἐνεκεν τῷ νόμου σου*. hanc & vulgata nostra lectio habet, Arnobius, Hilarius, Augustinus, & Cassiodorus. Conuenit etiam cum Hebræo, in quo est: *יְהִי הוֹדִיךָ*.

PSALM. CXXX. vers. 2. impressi libri, & plerique manuscripti habent, *ὡς ἀνταποδώσεις ὅτι τὴν ψυχὴν μου*. in quibusdam verò emendatis legitur, *ὡς ἀνταποδώσεις ὅτι τὴν ψυχὴν μου*. hanc lectionem habuit Interpres. sic enim vertit: *Ita retributio in animam meam*. Eodem modo legit Arnobius, & beatus Augustinus, Hilarius, & Cassiodorus legunt: *Sic retribues in animam meam*.

PSALM. CXXXII. vers. 2. legitur, *τὸν πῶγονα τὸν Α'αρὼν*. in aliis emendationibus habetur, *τὸν πῶγονα τῶ Α'αρὼν*.

PSALM. CXXXV. vers. 4. quod legitur, *τὸς ποιήσαντι φῶτα μέλας μόνω*, beatus Hieronymus in iis quæ scripsit ad Suniam, affirmat superfluam esse hoc loco vocem illam *μόνω*. neque editio nostra vulgata habet.

PSALM. CXXXVII. vers. 1. legitur, *καὶ ἐνᾷπτιον ἀγγέλων*. in Vaticano habetur sine illa coniunctione *καὶ*, quæ neque in vulgata editione Latina est, neque in Hebræo.

In eodem legitur vers. 5. *καὶ ἀσάτωσαν ἐν τοῖς ὠδαῖς κυρίου*: sed in exemplari Vaticano habetur, *καὶ ἀσάτωσαν ἐν ταῖς ὁδοῖς κυρίου*. Sic & Interpres habuit: siquidem vertit, *Et cantent in viis Domini*. Conuenit lectio cum Hebræo, in quo est: *וַיִּשְׁמְרוּ בְּדַרְכֵי יְהוָה*.

PSALM. CXXXVIII. vers. 4. vulgata lectio habet *ὅτι ἐκ ἐστὶ δόλος ἐν γλώσσῃ μου*. beatus Hieronymus scribens ad Suniam, affirmat legendum, *ὅτι ἐκ ἐστὶ λόγος ἐν γλώσσῃ μου*. quam lectionem secutus Interpres vertit, *Quia non est sermo in lingua mea*. Conuenit etiam cum Hebræo, in quo ita legitur: *וְיִשְׁמְרוּ בְּדַרְכֵי יְהוָה*.

PSALM. CXXXIX. vers. 6. vulgati libri habent, *καὶ*

χοινία δέτεναν παγίδα τοῖς ποσὶ μου. At beatus Hieronymus in his quæ sæpè citauimus, affirmat superfluum esse illud, *τοῖς ποσὶ μου*: quod neque in editione vulgata est, neque in Hebræo.

Paulò post, vers. 8. *ἐπεσπίασας ὅτι τὴν κεφαλὴν μου*: in Vaticano legitur, *ἐπεσπίασας ὅτι τὴν κεφαλὴν μου*, quemadmodum & Interpres legit, & in Hebræo est: sic enim in illo habetur, *וַיִּשְׁמְרוּ בְּדַרְכֵי יְהוָה*.

In eodem legitur vers. 13. *ποιήσει κύριος τὴν κρίσιν* & *πῶχον*. sed Vaticanus codex habet, *ποιήσει κύριος τὴν κρίσιν τῷ πῶχῳ*. Ita & Interpres habuit. Conuenit lectio cum Hebræo in quo est: *וַיִּשְׁמְרוּ בְּדַרְכֵי יְהוָה*.

PSALM. CXL. vers. 7. vulgatus codex habet, *διεσκορπίσθη τὰ ὀστέα αὐτῶν*. Vaticanus verò, *διεσκορπίσθη τὰ ὀστέα ἡμῶν*. ita legit Interpres Latinus, atque ita legendum esse affirmat sanctus Hieronymus scribens ad Suniam: sic etiam habetur in Hebræo.

PSALM. CXLIII. vers. 3. pro eo quod vulgati libri habent, *ὅτι λογίζῃ αὐτῶν*, Vaticanus habet, *ὅτι λογίζῃ αὐτὸν*: atque ita legens Latinus Interpres vertit, *Quia reputas eum*.

In eodem vers. 5. legitur in vulgatis, *κύριε κλῆνον ἐξαγές*, sed in Vaticano habetur, *κύριε κλῆνον ἐξαγές σου*. hoc vertit Interpres Latinus: *Domine inclina celos tuos*. Conuenit lectio cum Hebræo.

PSALM. CXLVII. vers. 16. quod legitur, *δίδόντες χάριν αὐτοῦ ὡς εἰς ἔριον*, in Vaticano exemplari est, *δίδόντες χάριν ὡς εἰς ἔριον*: quā lectionē secutus Interpres vertit, *Qui dat niuem sicut lanam*. Conuenit lectio cū Hebræo.

Vers. 19. vulgati codices habent, *ὁ ἀπαγγέλλων τὸ λόγον αὐτοῦ τῷ Ιακώβ*, sed in Vaticano exemplari legitur, *ὁ ἀπαγγέλλων τὸν λόγον αὐτοῦ*. hanc lectionem sequens Latinus Interpres vertit, *Qui annuntiat verbū suū Iacob*.

PSALM. CXLIX. vers. 9. & ult. legitur iuxta vulgatos codices *δόξα αὐτῷ ἐς αἰῶνα παῶσι*: sed Vaticanus habet *δόξα αὐτῷ ἐς πᾶσι*. sic legens Latinus Interpres vertit, *Gloria hæc est omnibus*. licet Theodoritus, & plerique Græci tam codices, quàm Interpretes habeant *ἐς αἰῶνα*. Tamen beatus Augustinus legit: *Gloria hæc est omnibus*. Et ante illum Arnobius, & postea Cassiodorus monachus. At ne quis putet in solis nostris Latinis ita legi, addam non in solo Vaticano exemplari legi, *δόξα αὐτῷ ἐς πᾶσι*, verum etiam in Commentariis sancti Ioannis Chrysostomi, qui legit, & interpretatur, *δόξα αὐτῷ ἐς πᾶσι τοῖς ὁσίοις αὐτοῦ*.

F I N I S.

Eruditifs. istas in Græcum Psalterium notationes,
dignas quæ typis mandentur, censemus. Anno
1571. Postridie Calend. Nouembris.

Augustinus Hunneus.

Cornelius Reyneri Gondanus.

Johannes Harlemius.

